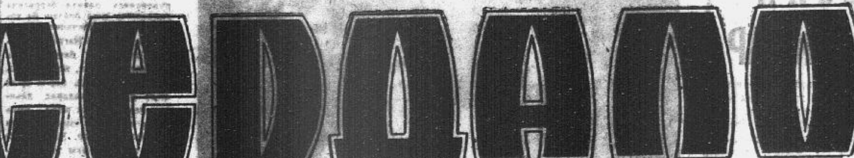
Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!



СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • № 108 (5399) • ШОАТТА, 7 сентябрь, 1974 шу. • Мах 2 кап.

РЕСПУБЛИКА ГІИШЛОШКА БОЛХ БЕЧА БОЛГАРСКИ ГРАЖДАНАШТА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТАШ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Грозненски газ чакхйоахача завода объекташ хьалъеча къахьегаш даьха толамаш бахьан долаш Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташ лойла:

Никол Иванов **Яневна** — «Севкавнефтегазстрой» производственни объединене СУ-7 арматурщикий бригада бригадира.

Ивана Янчев **Танчевна** — «Севкавнефтегазстрой» производственни объединене СМУ-10 прораба.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1974 шера, 30 август.

Софиях лархІа а йоагІаш Болгаре хозагІйола город лоархІ. ХІанз из шийн доазонаш шердеш а, хІанзле а миллионал тІех нах бахаш а я. Столице хьалъеш латт керда микрорайонаш, эргаьнна тоалуш я города центр а.

СУРТА ТІА: Милева цІерагІча кварталера Чапаева цІерагІа улица.

В. МАСТЮВА сурт. ТАСС фотохроника.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

Краснодарски края свекла лелаерашеи шекара промышленноста болхлошеи мехкарча берригача свекла лелаерашкеи шекара заводий коллективашкеи

яздаьча письмо хьакъехьа

КПСС Центральни Комитето къоабалдаьд шекара свекла чуэцача техниках автотранспортахи балха овсарле лакха йолаш пайда эцар, шекара свекла лоаццача хана чуийца яккхар, ца йойтар, паччахьалкхенга шекара свекла йоххарен чакхъяхарен халкъа боахама планаш кхоачашш тІеххоачаши яр духьа социалистически яхь йоаржаяра тІахьехаш Краснодарски края свекла лелаерашеи шекара промышленноста болхлошеи даь кхайкарал.

Свекла лелаю районаш йолча союзни республикай Компартей ЦК-ашта, парте крайкомашта, обкомашта тІадиллад колхозашка, совхозашка, шекара заводий болхлой, специалисти; гІулакхерча наькъа коллективашка, автомобильни транспорта болхлошта юкъе из письмо дувцаргдола гІулакх вІашстий; техниках пайда дикагІа эцара, шекара светІехьдоаккхилга, техниках пайда, деррига балхаш тІехдикла чуэцара ханаш лоацъяра, деррига балхаш тІехдика чакхдахара, ца йойтара, шекар деча хІара заводо шекар дара планаш тІеххоачашъяра тІаерзаяь хьадда мероприятеш кийчъелгеи чакхйоахилгеи.

ХАННАХЬА ЧУЭЦАРГЬЯ ВАЙ ШЕКАРА СВЕКЛА, МЕХКА ШЕКАР ДУКХАГІА ЛУРГДА ВАЙ!

КУБАНЕРЧА СВЕКЛА ЛЕЛАЕРАШЕИ ШЕКАРА ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОШЕИ МЕХКАРЧА БЕРРИГАЧА СВЕКЛА ЛЕЛАЕРАШКЕИ ШЕКАРА ЗАВОДИЙ КОЛЛЕКТИВАШКЕИ ЯЗДАЬ ПИСЬМО

Кубанерча свекла лелаерашеи шекара промышленноста болхлошеи мехкарча берригача свекла лелаерашкеи шекара заводий коллективашкеи яздаь письмо.

Деза новкъостий!

Краснодарски края къахьегамхоша деррига советски халкъаца цхьана тІабийрзза болх бу парте XXIV съезда решенеш кхоачашъяра, къовсам доаттабу пятилетка 1974-ча къоастамбеча шерара социалистически декхараш кхоачашдар духьа.

Кубана кхашкара ка бола ялаташ чуийца даьчад, хІанз кийчдеш латт уж, хІанзле я Даьхен амбарашка тессад 200 миллион гаргга пунт ялат. Деррига а лаьрхІача паччахьалкхенга доххаргда 250 миллион совгІа пунт кубански ялат. Юрташкарча къахьегамхоша долла хІама ду ганараш, хьажкІаш, дуга, баьцадааараш, сом дика чуэцара, уж культураш кийчъяра халкъа боахама планаши декхараши кхоачашдара. ДІадахача шераца нийсйича дукхагІа хьа а яьхай, паччахьалкхенга дІа а еххай хьайбай продукташ. Ялаташ кхедераша лоацпача ханашка гурахьа дув ялаташ дІадийна, зяба лаьтта аьха доаккхаргда, 1975-ча, пятилетка тІеххьарча шера хьувкъама чІоагІа лард йоллаьргья.

Тха крае тоъал йоккха моттиг дІалоац шекара свеклас, цудухьа колхозийи совхозийи лаьтташ леладераша чІоагтІа йоакхо ю цу культура. Хьувкъам бахьан дола къовсам я доаттабеш, оаха лаьрххІа Іунал даьл кхашта, бокъонца ІоцІендаьд уж оасарах, цІендаь дІадаьккхад ІажагІа зиза. Дукха хІама лаьд кхай тІара хаьлгаш нийсача боараме хилийтара. ХІанз хІара гектара тІа юкъера лаьрхІача соахкарчул 15 эзар свеклай овла дукхагІа ба. Хьувкъам дика хургболаш ба. Цу даькъе доккха хІама карагІдаьннад шекара свекла дІайийнача деррига лаьттаех 97 процент леладеча механизированни звеноштa.

ХІана кхашкара свекла чуэца йолаю ха хьатІаотташ латт тханшга. Дукха ха йоацпаш декепатеха, арабьнна «1974 шерара шекара свекла шийн ханнахьа чуэцилга, цІаозилга, чакхйоаккхилга ІалашдарА, кхы тІа гІулакхаш чакхдахара хьакъехьа» КПСС ЦК-ая СССР Министрий Советой баь соцам шоай гІулакхий хьадда программа санна тІанйцар свекла лелаераша, шофераша, свекла чакхйоахача промышленноста болхлоша, колхозийи совхозийи берригача къахьегамхоша.

Бокъонца кийчъяь яьннай свекла чуэца ерригa техника, шекара заводий технологически оборудовани. Свекла хьаахжа араяргья 36550 комбайн, из цІаозаш хургья 9 эзар совгІа автомобиль. Ерригa агрегаташ шин сменагІа болх бара квалифицированни кадрашца кийчъяьй.

Ялаташ чуэцачея лаьтташ оахачеи эггара тІех толамаш даьхача ростовски комбайнерийи волгоградски трактористийи, хІаьта нитта тхоайцигарчар а — свекла лелаеча мастерий, Социалистически Къахьегама Турпалий, Усть-Лабински района «Кубань» яхача колхозерча М. И. Клепиковеи Тимашевски района «Искра» яхача колхозерча А. Ф. Ворошиловеи, Ленинградски района Ленина цІерагІча колхозерча В. В. Апанащенко звеной, Тароминский района «Большевик» яхача колхозерча механизатора П. С. Дадыкой хьокхамагІа оаха лаьрхІад свекла чуэцача машиний, автотранспорта, мухьаш тІадувттача-доассадеча машиний деррига тайпаех пайда эцара гІулакха тІехдаьнна доккхий толамаш доахилга вІаштІехьдаккха, свекла чуэца дакъа лоацаш волча хІаране шийн хІара деннара балха норма тІеххоачашъелга Іалашде, техника балха овсарле тха крае цІаккха а ца хиннача тайпара лакхъе. Из бахьан долаш свекла чуэцара ханаш лоацъергья оаха, гуйран йоачаш йолча хана ца йойташ лораергья из, гурахьа дув ялаташ дІадера сихагІа мукъадоахаргда кхаш.

Из теркал а леш хІара колхозеи совхозеи свекла чуэца балха планаш оттаяй, социалистически яхье керда доккхагІдола декхараш оттадаьд, хьалхалатташта моральни материальни поощрене ергйола гІулакхаш белгалдаьд.

Тхоай торонаш массе оагІорахьара йиста а йиста, тхоай бе безача балхеи техниках бизза пайда эцарен хьалххагІе хоалам а баь, оаха декхар тІаэц шекара свекла дикагІйолча агротехнически ханашка чуэца а 30 октябрь хьатІакхачале хьаьхка яккха а, укх шера 5 ноябрь хьатІакхачалехьа ерригa свекла приемни пункташка дІачуялеи, хІаьта 1975 шера 15 январь хьатІакхачале заводашка чакхъяккхеи. Массе метте шерра юкъекхухьаргья прогрессивни технологи: техника цхьана йолаш бу болх, тІехьагІа овлаш кулгашца цІенде а дезаргдоацаш свекла чуэцара поточни поточно-перевалочни способаш.

Ерригача районашка автотранспорто дийнахьа а бус а болх белга Іалашдергда оаха. Боахамаша, шекара заводаша, автотранспортни предприятеша оттаяьча бІарчача цхьан комплексни планагІеи сахьатий графикегІеи цІаувзаргья свекла. Шекара заводашка свекла хьачуоза транспортни средстваш ца тоъача моттигашка кхашка цІен а еш дІаувттаергья из.

Паччахьалкхенга йохкаргья 5760 эзар тонн, оаха хьалхагІа лаьрхІачул дукхагІа, шекара свекла. Гулъьяча свеклах 580 эзар тонн шекар доаккхаргда оаха, мамогта дукхагІа из хьакъастилга Іалашдергда. Декхар оттаду — свеклана тІера ерригa йоархІ хьагулъе, доахана довзарийна лаьрхІа 400 эзар тоннал кІезигагІа йоацаш из гулъе.

Эггара хьалхарча плане я тха — свекла дикагІа чуэцара, свеклай цхьаккха овла ца бойтара еш йола йоакхо. Йойтаргьяш оаха из лаьттах йоаллача, тІайоттача, Іойоассаеча, элаш латтача майдашка латтача хана. Цхьаккха овла боабергбац цІаувзача хана, транспортни средствашкара Іолегаргйоацаш хийра мел йола моттигаш дІаюкъаргья, цар оагІош лакхдергда. Свекла чакхйоаккхача хана шекар Іоухаргдоацаш деррига Іургаш дІакъовларгда. Тха девиз: «Кхай тІа свеклай цхьаккха овла а бойтаргбац, заводе цхьаккха грамм шекара а йойтаргьяц!» Ца дойташ лорадарца 24 эзар тоннал кІезигагІа доацаш кхы тІа а шекар даккха лерхІ оаха.

Деза новкъостий!

Мехкара берригa свекла лелаераши шекара промышленноста болхлойн тІахьех оаха — ерригача свекла чуэцача, транспортни, тІаювттача, йоассаеча техниках балха овсарле лакха йолаш пайда эцар духьа хьувкъам шийн ханнахьа, ца бойташ чуэцар духьа, шекара свекла йохкара халкъа боахама планаш кхоачаши тІеххоачаши яр духьа, шекара заводашка из тІехдика чакхъяхари ца дойташ лорадарца планал совгІа шекар даккхари духьа йолаяьча социалистически яхьа юкъебахкара. Шекар дукхагІа лургда вай мехка, воай халкъа!

Кхайкарал тІанийцад Краснодарски края свекла ювча боахамий, транспортни организацей, шекара заводий коллективаша.

КПСС Центральни Комитете

«Іилманен техниканен карагІдаьннараш сихагІа производствана юкъедахьяр а тІехдика продукци арахеца мощносташ цу ларла тІа алсамъяхар а духьа социалистически яхь вІаштІехьъяккхара даькъерча И. А. Лихачева цІерагІча Московски автомобильни завода (ЗИЛ производственни объединене) коллектива инициатива хьакъехьарча дешага хьежай КПСС Центральни Комитет.

КПСС ЦК-ас белгалдаьккхад, И. А. Лихачева цІерагІча Московски автомобильни завода болхлоша, инженераша, техникаша, гІулакхерча наха партийни организаце кулгалца производства эффективность дІахо лакхъяра КПСС XXIV съездой ЦК декабрьски (1973 ш.) Пленумой хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдар духьа чІоагІа хьинар айдаь къахьегаш хилар. ЗИЛ объединене предприятей партийни комитеташа, партийни организацеша, профсоюзни органаша боккха организаторски болх бу производство технически кхы тІа а кийчъечеи тІехдика продукци арахеца мощносташ алсамйоахачеи хІара болхлочун доархІам лакхбара, къахьегама овсарле лакхъяр, боахама расчети экономе режими чІоагІъяр духьа къахьегамхой оарцагІбахара. Цу гІулакха шерра пайда эц партийни болхлойн собранеех, социалистически яхьах, кадрай экономически дешарах.

КПСС ЦК соцам тІа белгалдоаккх, технически прогресс дегІайоалаяран арахеца автомобилаш дикагІа хилийтаран тІаберзабаь никъ ЗИЛе деррагІа чакхбоахаш хилар. Производства эффективность лакхъяра беча балха тІа объединене айхха цхьана гІулакхаш леладу дуккхача Іилман организацешца. Цар дакъа а лоацаш чакхйоах цо прогрессивни технологи юкъеххахьара, керттерчеи гІонна дечеи балхашта механизаци яра, хьаеча хІамашка дІайолха материалаш кІезигьяран уж дикагІа хьаяран тІаерзаяь мероприятеш.

КПСС ЦК-ас къаьстта белгалдаьккхар Іилманен дикагІйолча техниканеи хІанз карагІдувлараш шерра юкъеккхахьара, производства техникеи из вІаштІехьъяккхара гІулакха эргадаьккха тоадара, чурча резервaех биззагІа пайда эцарен капитальни затраташ кІезигагІа яреи чотах грузовой автомобилаш предприятена реконструкци яра проектагІа лаьрхІачул шера 20 эзар дукхагІа арахецилга Іалашдеш йола производственни мощносташ хьаеи болх бе йолаялийтеи, 1975 шера керда, балха овсарле лакхагІа йола ЗИЛ-133 яха грузовой автомобилаш хьае йолае, серийно арахецаш йола ЗИЛ-130 яхача автомобилаша капитальни ремонт е эзарйрацаш 300 эзар километрга кхаччалца никъ белга вІаштІехьдаккха лаьрхІача объединене коллектива инициатива боккхача доархІаме хилар.

Цул совгІа, пятилетках юкейсача ханара планови заданеш тІеххоачашъе лаьрхІад продукцена реализаци яра 24 миллион сомаи къахьегама овсарленна 10 процентаи. Ерригa хьаеча продукцена юкъера тІехдикача категорех йола продукци 75 процентал лохагІа боацача боарамга дІакхоачае лаьрхІад.

1974—1975 шерашка Іилманеи техниканеи карагІдаьннараш сихагІа производствана юкъедахьар а тІехдика продукци арахеца мощносташ алсамъяхар а духьа социалистически яхь вІашагІйолла лаьрхІача И. А. Лихачева цІерагІча Московски автомобильни завода партийни организацеи ерригача коллектива инициатива къоабал а я, КПСС ЦК-ас предприяте партийни комитета тІадиллад боахама гІулакхашка коллективага доккхагІа толамаш дахийтар духьа из яхь дІахо дегІайоалаяра беш бола болх дІахо а белга.

БОЛГАРСКИ ХАЛКЪ ПАРГІАТДАЬННА—30 ШУ

Грозне хинна торжественни собрани

Селхан Грозне 1-ча Мая цІерагІча беша хилар Болгаре социалистически революци хинна 30 шу дизара хетаяь торжественни собрани. Цига гулбеннабар вайцига болх беш бола болгараш, партийни, советски, общественни организацей викалаш.

Беша оттаяй 30 шера социалистически новкъа йодаш халкъа Болгарена экономически культурни хьакъехьа карагІдаьннараш, халкъа вахара хьал тоадалар хьагойташ йола фотовыставка.

Сцена тІа доал эрсийи болгарски меттала яздаь «ЧІоагІ а лулда, дегІа а доагІалда советско-болгарски доттагІал!» яха лозунг. Хьалхашка латт зизаш.

Болгарски халкъаца долча советски наьха доттагІалах массехк дош а аьна, торжественни собрани хьаелл КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара **Н. Я. Правенько.**

Болгарен СССР-ей гимнаш локх оркестро.

Шевар раьза а волаш собране сийлен президиуме хорж КПСС ЦК Политбюро, БКП ЦК Политбюро.

Болгаре социалистически революци хинна 30 шу даларах доклад е дош лу КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара **С. С. Апряткина.** Цо дувц 30 шера социалистически новкъа йодаш Болгаре наькъача доккхийча экономически культурни толамех, болгарски халкъа вахара хьал тоадеш карагІдаьннарех, советски болгарски халкъа юкъерча дохаргдоацача социалистически доттагІалах.

Нов. С. С. Апряткина доккха баркал оал вай Нохч-ГІалгІайчене гІишлош хьалъеча новкъостал деш къахьегаш боахкача болгарски доттагІашта.

Къамаьл де дош лу Болгарски компарте обкома секретара **Э. Дмитровна.** Цо дувва болгарскии советскии халкъашта юкъерча тІа-тІа чІоагІлуш долча доттагІалах, вай мехкаша цхьана коммунизме беча наькъах.

Вайцига болх беча гІишлонхошта Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташ ялараx дола Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ Іодеш республика Лакхехьарча Совета Президиума секретара Г. В. Склокина.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташ Никола Иванов Яневна, Иван Янчев Танчевна дІалу нов. С. С. Апряткина.

Нов. С. С. Апряткина болгарски доттагІашта совгІата лу Нохч-ГІалгІай АССР искусствай заслуженни деятела И. Д. Бекичева баь Георгий Димитрова бюст.

Къамаьл де дош лу болгарски гІишлонхой парткома секретара С. С. Волковскена. Цо дувц болгарскии советскии халкъаш цхьана къа а хьегаш сийрдача кхоаненга — коммунизмага долхаш хиларах.

Торжественни собране къамаьл дир СССР мехкдаьттаи газеи промышленноста предприятеш хьалъяра министра заместителa **Н. В. Грозова.** Цо министерстваи профсоюза ЦК-аи совгІаташ делар Нохч-ГІалгІайчене болх беча хьалхалаттача болгарски гІишлонхошта.

СовгІаташ деннача наьха цІерагІа баркал аьлар Грозненски газ чакхйоаха завод хьалъеча СМУ-10 парторганизаце секретара **И. Танчева.**

Болгарски халкъа цІейна хетаяь хиннача торжественни собране гулбеннараштa художественни самодеятельноста болгарскии грозненски коллективаша доккха концерт оттадир.

ДУГА ЧУЭЦА ДОЛАДАЬД

БІаьн ткъаь шин гектара тІа дуга дІадийнадар укх шера Шелковской района «Красный пахарь» колхозе. Из кхедеш цхьа звено я. Цунна кертте латт Светличный Григорий Матвеевич. Дукха къахьийгар звеньевойси цун новкъосташеи из культура хьувкъае гІерташ. ХІаьта социалистически декхарах хІара гектара тІара 35 центнер дуга чуда дезаш ба уж.

Светличне кхебаь хьувкъам чуэца болабаьб укх деношка. Чархашта метта гусеницаш а ехка, «Колос» яхача комбайнашца хьакхарийи ардарийи къаьсткъаьста долаш чуэцаш я из культура.

Беррига хьувкъам шийтта балха дийнахьа чуба дош деннад механизатораша.

Къаьстта дика къахьег районе цІи хезача комбайнера Ерохин Ивана. ХІанз пхелагІа ди да механизатораша дуга чуэцаш латта. Цу юкъа цхьа ди дІадахийтадац Михаила норма 4 гектар йолаш кІезигагІа дале а пхе гектара тІара дуга ца хьокхаш, 6—6,5 гектара тІара хьокхаш а денош хиннад. Михаилала дукха тІехьа ца вусаш къахьег цун вошас Николая а.

Х. МАГОМЕТОВ.

КХОАНА—ТАНКИСТИЙ ДИ

ЦІеча байракха Приволжски тІема округ. Политически тІемеи кийчон даькъе дика толамаш доахаш накъабоагІа танкистий Денна Н-ски танкови частера бІухой. Дукха ха йоаццаш подразделенешта юкъе хиннача ученешка цар хьахьекхар тІема гІулакха дика Іомабаьлари вай, ханара машинаши герзи говза леладе хоши хилари, цул совгІа командоване дика оценка а елар царна. Укх тІеххьарча шерашка социалистически яхье дика хьокхамаш дахарах кхозза округа Военни совета карара кара тела цІе байракх еннай цу часта.

СУРТА ТІА (лакхехьа): батальона командир майор Б. М. Спивак — къонача бІухошта хьехам теларех цаІ. Лакххача классагІа вола специалист а, бІухошта хьехами кхетами лур а ва из цига; лохехьа — танкови рота марше.

Ю. БЕЛОЗЕРОВА сурташ. ТАСС фотохроника.

КОММУНИСТИЧЕСКИ ИДЕАЛАШТА ТЕШАМЕ ХИЛАР

Союзий Шен Колоннин зале — шовзткъа шу хьалхагIа советски писателий эгтара хьалхарча съезда заседанеш хиннача, 4 сентябре дIахо болх беш яр СССР писателий Союза правлене пленум.

Прозаикаша, поэташа, драматургаша, публицисташа, критикаша доккхал а деш итогаш йора 40 шера хьабенача наькъа, советски литература дIахо дегIадоаладара данза дарг]доацаоаш дувцар.

Наьха хьаькъалаштен дегаштен чIоагIа воздействи е низ кхоачаш долча Советий Мехка литературо чIоагIа влияни ю дунен ерригача литературни процессана. Хьинаре дакъа лоац цо коммунизма идеалаш чIоагIъеча. Цудухьа хадданза цхьа бахьан доацаш гIертац цунах буржуазни идеологе апологеташ. Капитализма дуне, Чаковский Александра (Москва) белгал ма даккхара, хIанз оборона лувцачун хьал тIа да, Малхбузехьа тIа-тIа дукхагIа хоз социалистически культуро дукхача наха духовни воздействи яра низ тIа-тIа лакхлуш латтилга бакъдеш дола хабараш. Цхьабакъда дIадоалаш латтача дуней духьале тIа-тIа маькаргIа, массе тайпара формаш йолаш я. Цудухьа вай писателий лоархIаме декхар — капитализма идеологий хIиллаш хадданза хьагучаьхар, советски вахара образ, вай коммунистически мораль кхы а къаьгагIа хестаяр, саг духовно дегIавоалавергвола гIулакх дар.

Из уйла дIахо дегIа а йоалаеш, Ануарбек Алимжанова (Казахстан), Рахим Эсенова (Туркмени), Тендик Аскарова (Киргизи), Мустай Карима (Башкири), кхычар белгалдаьккхар, духхьал социалистически реализмо къаьнардараш, шоай ха яьккха доалаш дараш хьагучадаха йиш хилийта ца Iеш, царна дукхьала тIагIертта къовсам лоаттабе а кердадараш, прогрессивни дараш чIоагIдара новкъостал де а йиш хилийта хилар.

Дукхача къамий советски литература Сийлахь - боккхача Октябра карагIдаьннараш дизза чулоацаши царна пропаганда еши да. Ше хьахиннача юкхье хьалхара гIа баха доладелча денз цо ший кхел чIоагIа йийзай халкъа кхелаца, ленински партеца. Эрсий литература опытах ког гIортолга а еш, союзни республикай писателаша доккхий толамаш даьхад лакха идейни, художественни къаьга произведенеш хьаккхолара даькъе. Цар книжкаш тахан шерра довзаш да вай мехка меттел, цун доазонел арахьа а. Цу даькъе, белгалдоахар ораторапша, доккхий хIамаш карагIдийннад эрсий перевод-чикашта, прозаикашта, поэташта. Цар къахьегам — горьковски традицеш, дерригача советски литература интернациональни денал дахаш долга цIаькха а хьахьоккхар.

— Вайх хIаране, — аьлар Мирзо Турсун-заде (Таджикистан), — шийх партийни писатель лоархI. Из йоккха сийле я. Цо дукхача хIамашта декхарийла ву, Советски литератор — обществана коммунистически эргало яра тIехьара хьинаре къовсамхо, цудухьа вахара юкъе я цун моттиг. Воай книжкай турпалашца цхьан мугIаре а этта йоах вай горьковски «университеташ».

Къамаьлаш даьраша белгалдоахар, вай литературо горьковски традицеш тIехьаленна шийга нийца а беркате дегIакхувлаш а хилар. Царех цаI вахарера керда, лоархIаме хIамаш сихха хьаллаца гIертар да. Низ болча публицистика, очерка средстваша хьаккхолл писателаша халкъа карагIдувлача сийлахь - доккхийча хIамай лоархIаме летопись. Царех дуккхачар шоай творчество юкъарчал доацаш йийзай КамАЗа, БАМа, йоккхийча электростанцей гIишлонхой вахарца.

— Байкало - Амурски магистраль — вай деной боккъонца сийлахь - боккха гIирс, боккха ба цун политически, паччахьалкхен, нравственни лоархIам, — аьлар Константин Симонова (Москва). — Цудухьа воай декхар лархIа деза вай къонача первопроходций гIулакхий сийле хестаелга. Эгтара хьинаресгIча тайпара дакъа лоацаргда вай БАМа летопись хьаккхоллача.

Производственни коллективашцара творчески болхлой доттагIал мамогта чIоагIде аьнна парте баь тIахьехам дег тIара хьаллаьцар дукхача республикай, краяй, областий литератораша. ХIанз массехк шу даьннад Ленина города писателаша Невски машинашъеча заводаца творчески доттагIал леладарах дола договор даь, хоам бир Георгий Холопова (Ленинград). Хадданза бувзам лоаттабу областа цхьан райоиерча кхашка къахьегаращца. Шоай ар]Iенна, «Апатит» яхача комбинатои «Апатитстрой» яхача трестои хIара шера тела йиь премий оттаяьй Ленинграда писателашта, творчески командировкаш тел царна.

Советски писатель, белгалдоахар пленуме, — керда вахар хьинаре хьаккхоллар. Халкъа хьадхашцара цунь бехктохам, цунах наьха бенна тешам IалаьматедоархIаме ба. Цун личность творчествах дIакъаста йиш йоацаш я: цунца дувзаденна да цун общественни хьинар, граждански позицей къовсам. Творчески союза дукхача членашта шовзткъа шера дай-мехкен дунени литература дошо фонда чу яха произведенеш хьаккхелла да Iеш, шоай дерригача вахарцей гIулакхашцей гуманистически идеалаш чIоагIъяра новкъостал а даьд.

Прозаикий, поэтий, драматургий, публицистий творчества гражданственность къаьгта хьагучаьлар Сийлахь - боккхача Даьхен тIема шерашка. Патриотизма, Даьхенна тешаме хилара тема, йоахар къамаьлаш даьраша, белгтала аьлча Советски Эскарей ТIема-Форда Флотей Керттерча политически управлене начальника заместитела инарал - полковника Г. В. Средина. хIанз а тIехьа писателий творчества лоархIамегIарча лостамех цаI болаш юс. ХIанз, вай мохк, дерригa прогрессивни адамаш фашизм эша а яь котало яьккха 30 шу дизар белгалдаккха кийчлуча хана, советски халкъа турпален тема къаьстта лоархIаме я, йоахар Константин Симонова, Сергей Смирнова (Москва), кхычар. Кагирхошта кхетам балара къаьстта лоархIаме да халкъа деналеча гIулакхех дола книжкаш.

Вай обществa вахарах доаллаш дола кхоанарча денга бухь билла хилар советски литературах а доаллаш да. Цудухьа писателаша шоай къаьстта бехктокхаме декхар лоархI къоначa гражданашта произведенеш хьаккхолларах. Ший хана Горьке дагалохийтад, царна а бокхагIчарна санна, цхьабакъда дикагIа яздe дезаш хилар.

Дика книжка, аьлар Владислав Крапивина (Свердловск), шийга дийлача вахара учебник да. Цу тайпара книжкаш къаьстта лоархIаме да эгтара къонагIа йолча хана, хIанааьлча берал — сага дIахора дерригa вахар шийна тIера хьалдеш йола лард. Цудухьа вай декхарийла да доккхача вахар чу болхарашта хьалхара воай бехктокхам [illegible] лоаттабе. Шоаш вахара дай, не хьалдераш, кхоллараш [illegible] уйла шоашта дага йоссае еза къоначар. Кхуне доагIача новхалий чIоагIа нравственни хьетам хурбаш вай башха-дикача вахарах йола дика, къаьга произведенеш хьа ца кхолле.

ХIанзарча обществе литературага кхоачача хьинареча, эргалонаш еча даькъах, халкъа вахарца цо айхха лоаттабеча бувзамах, вай замалахьа хила майоаргIара йола произведенеш хьаккхолла уйла хиларах дийцар СССР кинематографистий Союза правлене хьалхарча секретара Лев Кулиджанова, Роберт Рождественске (Москва), Ян Кросса (Эстони), Ариф Ахунова (Казань), Рачия Ованесяна (Армени), кхычар.

Сийлахь - боккхача Октябро хьаккхелла социалистически реализма литература дегIаух халкъа вахарера, партийноста беркатеча идеера низаш хьа а гулдеш, хьаккхайкадир СССР Iилмай Академе Горьке цIерагIча дунен литература Института директора Б. Л. Сучкова. Дукха ха йоацаш арахийдача ялх том йолча «Дукхача къамий советски литература историга» хьежача кхоачам ба дунен художественни опыта юкъе вай писателаша лоаца дакъа мел доккха да бIаргатора. Из болх малхабалара дешо ше тешал ду лараргIа чакхйоаха ленински къамий политика бахьен долаш вIаштIехьбаьнна айхха бувзам советски литературайн культурайн хилара.

Шерагара цераг]а лакхлу дунен халкъашта юкъера СССР писателий Союза авторитет. Советски писателий — тоххамах чакхбаьннача машара тIехьарча къовсамхой — ерригача континенташка доттагIий ба. Пленуме къамаьлаш даьраша дувцар планете хулаш йолча событешца советски писателий дег тIара гIулакхаш хиларах, дунен тIа машар хилийтара гIулакхa юкъе, халкъашцара вежарий солидарность чIоагIъяра юкъе цар лоацача даькъах.

Дерригача дунен тIа айлуш латт чилийски тIема хуито леладеча зуламашта духьаларча протеста талгIи Низ болаш ек советски писателий эгIазал кхайкаю оазаш а. Чилена хетаду цар дег тIара ядаь мугIарч. Цу хьакъехьа дийцар пленуме, белггала аьлча Арвид Грнулиса (Латви). Гулбеннараша дег тIара раьза хинна тIоараш деттар пленума хьаьша, цIи хезача чилийски писателa, Чиле Коммунистически парте ЦК политкомиссе члена Володя Тейтельбойма сийна.

Пленуме дакъа лоацараша дег тIара моаршал телар цIи хезача египетски писателага, гIоpaваьнача общественни деятелага, Азеи Африкан мехкий писателий Ассоциаце Генеральни секретарага Юсеф Эс-Сибаига, монгольски писателий Союза председателага Лодонгийн Тудэвага, литературни критикий Дунен халкъашта юкъерча Ассоциаце президентага Ив Гондонага.

Пленума цIерагIа Iалаьмате дукха моаршалаш дахийтад вай мехкарча общественни организацешеи творчески союзашеи, доазол декьарча боккхийча писателаша, дукхача паччахьалкхений культурайн искусстваи деятелаша.

Советски писателий эгтара хьалхарча Еррисоюзни съезда 40 шу дизара хетаьча СССР писателий Союза правлене пленуме дакъа лоацараша тIанийцар Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага дохьийта моаршала письмо. Мехка ерригача писательски организаце цIерагIа КПСС ленински Центральни Комитета цар дош делар, парте планаши хьалхашка оттадаь декхараши кхоачашдар духьа, коммунизма идеалаш котъяхар духьа шоаш советски литература толамаши хадданза дебадергхиларах.

(ТАСС).

Грозненски «Автоспецоборудование» завода беррига болхлошта дика бовзаш ба токараш А. К. Левчанов, Н. А. Смирнов, Г. В. Нагибин. [illegible] царна шоай [illegible] хиларах даьннад цар сий. Укх шера июль бетта шоай пхе шера задани кхоачашъяьй цар. Уж къахьегама толамаш кхы тIа а тоаденеш цу хана денз 1975 шера чотагIа цар кийчъяьй дукхача маьхера продукци.

СУРТА ТIА: завода дикагIбола токараш А. Левчанов, ч. Смирнов, Г. Нагибин.

И. ПЛИЕВА сурт.

Оаха яздаьчун легагIа

«ТIАДИСА ДЕКХАРАШ ХЬАIОВ»

Иштта корта а болаш яр укх шера 9-ча июле арадаьннача «Сердало» газета тIа кепа теха рейдови бригада материал. Цу тIа дувцар цхьацарпарта хьалашка болх беш йолча «Ингушский» совхоза кхаь шурий-товарни фермай хьокхамаш тайп - тайпара хиларх. Масала, С. Кортоева кулгалдеча цхьоалагIча ферма коллективо шура дуккагIа яккхара йолаш йолча торонех бизза пайда эцаш, во лелаю ферме шурий учет а йоахар газета тIа.

Цу хьакъехьа газета редакцега хоам бу КПСС Малгобекски горкомо а совхоза дирекце а.

Парте горкома хьалхарча секретара П. КАЩЕВА яздy: «1974 шера 9 июле арадаьннача «Сердало» газета тIа кепа теха «ТIадиса декхараш хьаIов» яха материал КПСС Малгобекски горкома бюро заседане йийцай, хIаьта цу тIа дувцараш бакъхилара мукIарло а даьд.

«Ингушский» совхоза партийни комитета тIадилладар газета материал ший заседане ювца, аьнна. Из йийцай парткоме, хIаьта белгалдаь кхоачамбоацараш дIадахара, дIахо йодача хана уж кхы хургдоацаш болх вIаштIехьбаккхара, де мел дезар а даьд. Фермашкара учети доярка-шта юкъера социалистически яхьи тоаяй, яхьа итогаш ю, доакъар сихагIа а дикагIа а Iалашделга вIаштIехьдаьккхад».

«Ингушский» совхоза директора А. ГЕТАГАЖЕВА редакцега хоам бу: «ТIадиса декхараш хьаIов» яхача материалах совхоза дирекце дIахоийт шуга шура йоххара ворхI бетта план совхозо 100,8 процент кхоачашъяь хилар.

1974 шера июль бетта тIехьайнса хиннача № 1, № 2 йолча шурийтоварни фермай болх толбара тIехьа кхоачашъьйча мероприятеша торо хилийтай цу шинна а ферме шура йоххара ворхI бетта планаш тIехкхоачашъе.

ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIДЕШ

БОЛХ ЛАЬГIБАЛИЙТА ЙИШ ЯЦ

Тха районе бах 30 совгIа долча къамех бола нах. Укхаза холу нохчийн гIалгIайн халкъаш исторически дегIаахара башхалонаш, цхьацаболча наьха айхха вIашагIъийна дынен националистически гIулакхаш.

Цу дерригнe а чоалхане доах къахьегамхошта интернациональни атеистически кхетам балара декхараш, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша, боахамий кулгалхоша, ерригача идеологически учреждениеша хадданза а чIоагIа а цу гIулакха теркам тIабахийтар дIадех.

Районни партийни организаци массаза а чIоагIа теркам тIабохийташ хиннай бахача наха интернациональни атеистически кхетам балара дешашта, хIаьта КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X пленум хинначул тIехьагIа кхы а чIоагIбаьб из болх. Дукхача партийни организацеша къахьегамхошта интернациональни кхетам балара пайда эца гIерт тайп-тайпарча къамех болча нахах латтача коллективаша еча влиянех.

КПСС обкома X пленума решенешка хьежжа районе яьй теоретически конференцеш, просвещенеи культурни учреждений болхлой районни совещанеш. Дикка болх баьб пропагандисташ, лектораш, докладчикаш теоретически методически кхы а чIоагIагIа кийчбара. Политинформаторашцеи агитаторашцеи 53 семинар яьй. Къахьегамхошта интернациональни кхетам балара болх дикагIа бу «Победа», «Комсомольский» совхозий, Калиновски юкъерча школа партийни организацешка (секретараш В. И. Рябус, Т. Т. Толоконникова, М. Ф. Дьяков).

Политически цхьа ди а оттадий, района кулгалхошеи гIулакхерча нахеи бахача наха интернациональни атеистически кхетам луш къамаьлаш ду. Цу дийнахьа къахьегамхошта юкъе кхетама болх беш хул КПСС обкомера баьккха докладчикаш а.

Бакъда укхаза белгалдаккха доагIа къахьегамхошта интернациональни атеистически кхетам балараи дIаяхача заман воча гIулакхашта духьал къовсам лоаттабараи йолаш йолча торонех партийни организацеша бизза пайда ца эцаш хилар.

ХIаьта хIанз, районе баь баьнна къахьегамхошта интернациональни атеистически кхетам балара болх йIаьххача хана деш дIададахьа дезача бахача наха идейно-кхетам балара балха доккхача гIулакха юхь мара яц.

Из юхь ледара дIайоллаьй цхьайолча партийни организацеша, масала, царна юкъа яха кхоабача «Терский» совхоза яр санна йолча йоккхийча партийни организацеша а тIехьа. ДIадахача ах шера цу партийни организаце бахача наха интернациональни атеистически кхетам луш 3 лекци мара йийшаяц. КПСС обкома X пленума решенешка хьежача къахьегамхошта интернациональни атеистически кхетам бала оттабаьча докладчикаша Ш. Гидиева, Н. Алиева, Р. Антаева, Н. Курбанова, М. Тураева, кхычар, хьалха а санна, ледара бу кхетам балара болх. Иштта бу кхетама болх С. М. Кировен М. И. Калининен цIерагIча колхозий совхозий, Алпатовски Николаевски юкъерча школай партийни организацешка а.

Районе бахача нахах цхьаболчарна хIана а дикка Iоткъам лоаттабу бусалба дына керте латтараша, йолаш я тайп-тайпарча мурдий тоабаш, цар вIашагIа а бетталуш зерзта бийсаш ю, мовлад, гIурба ду, мархаш доаста ди дезду. Уж хIамаш деш моттигаш я Алпатово, Комсомольски, Калиновски поселкашка, кхыметтел Наурски станице, кхычахьа. Дына гIулакх белгала кхолу хьайбаш леладерашта а оттарашка бахача нах а юкъе.

Религиозни авторитеташа айхха бувзам лоаттабу Нохчий-Юрта района Гордали яхача юртарча Чемарзий а кIай кийнаш лелаеча а мурдашца. Шоашма дарра гучадаьккхадаш Мохьмад-Эмина мурдий тхьамадай зуламане гIулакхаш.

Районе каст-каста нийслу венна саг дIаволларах дола законодательство телхаделга, венна саг лорий Iешал доацаш дIаволлаш.

Религиозни авторитеташа дета хьехамашта тIаргIоала кхелза йола йиIигаш маьре ухийташ, дешара хьайовхаш, урдув доаккхаш, маьре яхача сагах бусалба дынца мая беш, дукхаистий кхувлаш деш дола гIулакхаш хIанз а дIададаланза да. Шоашта мя товва леладергдолаш бусалба наьха кишмаш религиозни авторитеташка дитад юртий Советаша.

Иштта мара шоай дына гIулакхаш дуташ бац кераста ды лелабераш а, къаьстта сектанташ - старообрядцаш.

Цу хIамаша хьахойт шоай коллективашка болх беш болча наха юкъе партийни организацеша боагIаш бола кхетама болх ца беш хилар, цу наьха марксистско-ленински мировоззрени хьахилийтара а коммунизме вахаргвола керда саг кхетамца хьаллхевара а цар кIезига теркам тIабохийташ хилар. Уж кхоачамбоацараш хIалул идеологически балха хьакъехьа тIаийца решенеш кхоачашъяра боагIаш бола тIахьожам ца лоаттабарах.

ДIадахача шера района ерригача станицашкеи поселкашкеи граждании сходаш хилар. Цига дийцар бахача наха дукхагIа интернациональни атеистически кхетам балара, дIаяхача заман воча гIулакхашта духьалара къовсам лакхбара дешаш. Уж гIулакхаш чакхдахара тIахьожам лоаттабе комиссеш хержар. Бакъда цу комиссех дукха а дукхагIьяраш болх ца беш, шоай декхараш кхоачаш ца деш я.

Уж дерригa кхоачамбоацараш дIададахара боккха лоархIам болаш да Даьхенна долча берката дог цIена, тIагIертта къахьегар. Цхьабола нах дынах тешаш хилар дIадаккхара чIоагIа пайдане хургда хIара дынах тешаш волча сагаца цунна атеистически кхетам луш болх бар.

Шоаш беча ерригача идеологически балха тIехь партийни организацеша халкъий доттагIал чIоагIдара, коммунизмага вай беча новкъа духьал мел дар дIадаккхара лостам бала беза.

И. ПЯТИРУБЛЕВ,
КПСС Наурски райкома секретарь.

ДОГ ТИЙША БА

ЧIоагIа шелал латташ хиларца, мехкдаьтта доаха объекташ шоайла гаьна яхаш хиларца дуваденна а, из ший ханнахьа дIадахьийта вIаштIехьа ца далара а низткъала мара кхоачашъяьккхар укх шера бархI бетта план «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахоша.

Цу гIулакха дика уйла а яь, керда резерваш таха а тахкаш паччахьалкхен плани тIаийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара мехкдаьттахой оарцагIбаьхар НГДУ кулгалхоша, партийнии профсоюзнии организацеша. Цох доккха беркат даьлар. ТIа-тIа тоадала доладелар производственни гIулакхаш. БархI бетта план тIехкхоачаш а еш, планал совгIа цар даьккхад 6476 тонн мехкдаьтта.

— БIубенна къахьегаш я мехкдаьттеи гази йоахача управлене коллектив сентябрь бетта а, — йоах Центральни инженерно - технологически служба начальника заместитела Климов Николай Васильевича. — ХIара сменагIа нормал совгIа итташ тоннаш «Iаьржа дошув» доакхх цо.

Ерригача районни инженерно-технологически службаша мехкдаьтта даккхара паччахьалкхен план тIехкхоачашъеш я. Духхьала укх цхьан бетта планал совгIа цар даккха лерхI 2500 тонн мехкдаьтта.

Социалистически яхье хьалхалатташ я Пересунько Юрий Прокофьевич керте латтача РИТС-4 коллектив. БархI бетта планал совгIа 3455 тонн «Iаьржа дошув» даьккхад цо. Уж толамаш доахача хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба мехкдаьтта доаха операторащ коммунисташ Наливка Степан, Батыров Сайд-Али, царел дукха тIехьа ца бусаш болх беш ба операторащ И. Шамирзоев, Э. Ахмадов. Мехкдаьттахой болх дика вIаштIехьбаькхаб воккхагIволча инженера-технолога Мишутин Георгий Михайловича. Цхаддаш болх беш я укхаза мехкдаьтта кIеж етташ йола а къаьнача фондера насосни а скважинаш.

Укх шера къаьстта дика тоаденнад «Старогрознефть» НГДУ технико - экономически хьокхамаш. Къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул совгIа цхьа процент лакхъеннай. Мехкдаьтта даккхарга дIабода мах лохбарах духхьала ворхI бетта паччахьалкхенна 398 эзар сом пайда баьб мехкдаьттахоша.

«Старогрознефть» НГДУ мехкдаьтта доахараш дог тийша ба шера плани шоаш тIаийца социалистически декхараши тIехкхоачашдергхиларах.

А. ТИЩЕНКО,
Старогрозненски бурув тохара балхий управлене такелажник.

ДУКХАГIА, ДИКАГIА

Наха эша товараш дукхагIа арахецара шерра социалистически яхь йоаржаьча Нохч-ГIалгIай химически завода болхлоша бархI бетта тIаийца социалистически декхараш тIехкхоачаш а деш, продукци маьхала яккхара паччахьалкхен план 103,6 процент кхоачашъяьй. Планал совгIа дехкад 195 эзар сома маьха тайп-тайпара басараш, олиф, шушаш, кхыйола продукци.

Яхье хьалхара моттиг яьккхай Бусарев Вадим Юрьевича кулгалдеча стеклотарни цеха коллективо. БархI бетта планал совгIа цо арахийцай 698 эзар шуша. Цул дукха тIехьа ца бусаш болх беш ба Саркисян Рубен Абрамович керте латтача олифоварочни цеха химикаш. Цар заданел совгIа арахийцад 147 тонн олиф.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ДИКАГIЙОЛА ОПЫТ IОМАЕ

Грозненски бурув тохара балхий управлене Горагорски районни инженерно - технологически службера коммунист, бурувдетта мастер Гусаков Николай Дмитриевич керте латтача коллективо къаьстта дика къахьег укх шера. Бурув тохара бархI бетта план 124 процент кхоачашъяьй цо. Цхьан шера скважина йоаккхача техад 4100 метр бурув.

Дукхача шерашка шоаш Iоаяь балха опыт дIа а луш бригада кулгалхоша лакхъю лаьттан чекаш техкарий говзал. Хьалхашка латта бехктокхаме декхараш толамца кхоачашдара бурув тохара дикагIйола технологи йовзийт. Цунца цхьана буровой начальника, иштта бурувдеттача мастера цIенхаштта бехк бу къахьегамеи производственни дисциплина телхаерашта, хIаранегара доагIар хьадех. Къоначa специалисташта шоай балха говзал евзайолийташ, из хIоаргагIа йовзийташ дукха новкъостал ду бурувдеттарашени. Бычкова, Горячева, бурувдеттарий гIовчаша Хусаинова, Джабраилова, кхычар.

Бригадера болхлой бурув тохара балхах дика кхетам хиларах цар вIаштIехьлоаш балха хатах бизза пайда эца. аварий йоацаш бурув тоха, ханал хьалха бурув теха а яьна скважинаш эксплуатаценинкашка дIаяла. Укхаза бригада хIара члена тIагIертта къовсам лоаттабу къахьегама овсарле лакхъяра, технико-экономически хьокхамаш тоадара. Цу даькъе дукха кхетама болх а бу бригада кулгалхоша.

Управлене дикагIа лоархIача бригада болх ритмично дIабахийтара ший ханнахьа эшаш йола инструменташ Iалашъеш дукха балхаш ду гIонне йолча службаша. Укх тIехьарча шерашка бригадерча нахих моллагIчо а къахьегама дисциплина толхаяь моттиг йийслац. Къахьегама вахе латтача сменас тIайоагIача сменапа балха моттиг кийчъю, цудухьа цхьа минута бIаьха ха зехьа йоа ца ен ший болх дIаболабу шоллагIча смена. Иштта къахьегача бригада хIанзлехьа толамца кхоачашдаьд шера планал совгIа бурув тохара ше тIаийца хинна социалистически декхараш.

Д. ГАБАЕВ,
Грозненски бурув тохара балхий управлене центральни инженерно - технологически служба смена начальник.

Нисларгiча пятилетка диъбагIча, къоастамбеча шера доккхий социалистически декхараш тIаийцад Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода кертерчарах лоархIача № 12 йолча цеха коллективо. Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаьча цеха сменаша, бригадаша бизза пайда ийбу шоай торонех. Цудухьа цеха болхлоша цхьаькха бутт дIабахийтабац укх шера паччахьалкхен плани тIаийца социалистически декхараши тIехкхоачаш ца деш. Иштта къахьегача цар карара яийтад завода карара хара тела цIе байракх. Укх шера массехказа еннай царна хьалхара ахчан преми а.

Хьинар айденна къахьегаш дикача толамашца чакхбаьккхар цар укх шера дIабаха бархI бутт. Товарни продукци арахецара паччахьалкхен план 112,4 процент кхоачашъяьй. Планал совгIа арахийцай 801,7 эзар сома маьха продукци. Валови продукци арахецара бархI бетта задани 112,9 процент кхоачаш а яь, планал совгIа цека болхлоша арахийцар 841,6 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци.

Укх шера дикка тоаденнад цар дерригa технико - экономически хьокхамаш а. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах паччахьалкхенна кходаьд итташ эзараш сомаш. Къахьегама овсарле соахка бархI бетта хиннaчул 51 процент лакхъяьй.

Дукха болхлой ба цехе хIанзлехьа шоай пхе шера задани кхоачаш а яь тIайоагIача пятилетка календарагIа къахьегаш. Царех ба слесараш-сборщикаш Дорошев Виктор Васильевич, Любчанский Евгений Моисеевич, Кукулиев Анатолий Кисонович, бригадир Абраменко Владимир Васильевич, электросварщик Ковальчук Виктор Федорович. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 190—200 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТIА: кийчъеча продукце зембоаккхаш ба слесараш-сборщикаш В. Дорошеви Е. Любчанскийи.

И. ПЛИЕВА сурт.

ШОАНА, КХАШКА БОЛХ БЕРАШ

Укх шера республике 108.000 тонн хьажкIаши ткъо эзар тонн дуген чуэнара дIайолаяь социалистически яхь ди тIехьа шерагIа яржаш латт Нохч-ГIалгIайчен юртбоахама къахьегамхошта юкъе. ЦIаькха а цIаькха а шоай торонашка хьожаш, дукхагIа хьажкIаш яхара керда лакхера доазонаш белгалдоах колхозаша, совхозаша, бригадаша, звенoша, къаьст-къаьстача ахархоша.

Республике дукхагIа хьажкIаш лелаерех я Урус-Мартановски район. Укх шера 3100 гектарах хIаране тIара 38 центнер хьажкIаш чуэца лаьрхIад цар.

409 гектара тIа хьажкIаш кхею «Красноармейский» совхозерча Альтемиров Буру керте латтача звено. 250 гектар хьажкIаш ялатийна чуэца а хIара гектара тIара 60 центнер фуалъяьха хьажкIаш яха а дош деннад цо. 138 гектарах хIаране тIара 41 центнер хьажкIаш чуэца лаьрхIад Исраилов Абуязида а. Иштта лакха социалистически декхараш тIаийцад кхыча боахамашкарча хьажкIаш кхеераша а.

Лоацача ханашкен ца йойташи хьажкIаш чуэцилга — районерча ахархой керттера декхар да. Из кхоачашдеча хьинаре дакъа лоацаргда культура болхлоша а. Цар новкъостал дергда кхашка болх берий культурни салоIилга Iалашдеча, социалистически яхь вIашагIйоллача, цун итогаш еча, яхье хьалхле лелаераш а тIехьабусараш а белгалбоахача, гойтара агитаци вIаштIехьйоаккхача.

— Иль агитбригада я районе бригадашкеи фермашкеи ца болх беш, — йоах культура отдела заведующе Л. Х. Гадаева. — Концерташ уттадеш, политинформацеш еш кхоаза чакхъяьннай уж бригадашка гIонна. Дукха ха йоацаш лоам доахан доаждераш болча а хинаб культура болхлой.

ХьажкIаш чуэцараш культурно Iалашбара кийчлуш ба хIана клубийи библиотекайи болхлой, шоай репертуар кердайоаккхаш ба агитбригадай доакъашхой.

Культболхлоша укх шера керда дIадолалаь гIулакх да социалистически яхье хьалхле лелаерий сийна сайренаш чакхйоахилга. Районна культура отдела болхлоша новкъостал а деш толашагIболча хьажкIаш лелаерашта хетаяь сайре чакхъяьккхай Iалха-Юртарча культура ЦIагIа. Цига безбир районе дикагIа бола хьажкIаш кхеераш Альтемиров Буру, цун новкъостий.

— Цу тайпара сайре оала чакхйоаких хьалхехьа а массе тайпара дика кийчо ячуйтIехьагIа, — дувц Л. Х. Гадаева. — Сайренга гулбеннарашта дIадеш КПСС райкомеи къахьегамхой депутатий Совета райисполкомеи балха хьалхле лакххачоа баркал оалаш дола письмо. Совхоза паркома секретара е отделене управляюще дувц балха хьалхле лелаечун къахьегама толамех, боахама хьалхашка латтача декхарех. Юбиляра новкъосташа дувц из балха, цIагIа, вахаре хьокхаме хиларах. ТIаккха цо ше дувц ший балха говзалах, ше иштта дика толамаш дахара наькъех. Сайре чакхйоал балха хьалхалаттарашта дукхадеза илеш аларца, ашараш лакхарца.

Балха хьалхалаттараш чIоагIа раьза хулаш, берригача гулбеннарашта пайда боалаш, хьажкIаш чуэцара дикагIа кийчо е гIо деш чакхъяьлар укх деношка хьажкIаш кхееча звеньевойша «Красноармейский» совхозерча Б. Альтемирова, А. Исраилова, «Горец» совхозерча С. Баштарова, У. Тимарова хетаяь сайренаш.

ХIара агитбригадага да ладувгIараша хилча шоашта бахьахьа хетар дIаяздеш дола журнал. Цар лоIамга хьежже кийчо ю агитбригадай доакъашхоша.

Кердадар балха юкъе а доаладеш, хьажкIаш чуэцача хана юртарча къахьегамхой культурни хьашташ кхоачашдара кхы а хьинарегIа къахьега лаьрхIа ба Урус-Мартановски районерa культура болхлой.

А. БАСИЕВ.

9 СЕНТЯБРЬ—БОЛГАРСКИ ХАЛКЪА ЦIЕЙ—ПАРГIАТОН ДИ

ЧIОАГIДЕННА ВОШАЛ, ДОХАРГДОАЦА ДОТТАГIАЛ

КХОЛЛАМИЙ ШЕРАШ, КОТАЛОНИЙ ШЕРАШ

Иван ПОПОВ,
БКП ЦК Политбюро член, НРБ Министрий Совета Председатела заместитель.

Ший исторе сийлахьа зама дIайолаяьча — социалистически общество хьалъе йолаяьча паргIатача халкъа турпалеи тIадийрзза̄н къахьнийга шераш дар уж. БIарччача паччахьалкхен толамаш хIанз, эггара хьалха, экономика даьккхе карагIдувлача хIамашна дуьсташ Iаьдал да. Лоадамбоацаш лаьтта а леладеш тIехьабиса юртбоахама мохк хиннача Болгаре Халкъа Республиках чIоаггIа дегIаена промышленность а боккха механизированни юрта боахам а болаш бола мохк хинна̄б ткъаь итт шера. Тахан промышленносто тел общественни продуктах 65 проценти къаман доходах 52 проценти. Болгаре доазол дехьа кхухьийтача товарех 95 процент хиллал дацаш промышленни да, хIаьта царех 42 процент — машиностроене хIамаш. Цу цифраша а йовзийтха экономика дегIаахара динамика, цунна хиниа прогрессивни структурни хувцамаш.

Хьалхарча этапе промышленноста даькъера керттера декхар энергетически базей индустре лоархIамегIара доакъошн — металлурги, машиностроени, хими — дегIакхувларах латтар. Цу хана тха тхоай доалахьара бедал дукхъювла хьасташ доацача, квалифицированни болхлойн специалисташи боацача хьалашка дIайолае езаш яр мехка индустриализаци. Цхьабакъда тхо ког гIортолга е йиш йолаш дар дегIадаьхкача социалистически мехкаша, эггара хьалха Советски Союзо вежарашха деча новкъосталах.

Миштад хIаьта дIададахача 30 шера хаьлда хьахиннараш, нагахьа санна буржуазни Болгари экономически дегIайоагIаш хиннача, тIом хьале хьалхарча 1939 шера хьокхамашца уж нийсдича?

Лаьттан дукхалга диллача дунен тIа 101-гIа моттиги Европе 15-гIа моттиги, бахача наьха дукхалга диллача дунен тIа 59-гIен Европе 17-гIен моттигаш лоац НРБ-ес. ХIаьта НРБ хIанзарча промышленни производства давнеш хьалха хиннарашца нийсдича хьахьокхараш укх тайпара да.

1939 шера 266 миллион киловатт-сахьат электроэнерги яьккхаяр Болгаре, хIаьта 1973 шера — 22 миллиард киловатт-сахьат е 83-зза дукхагIа. Цу хьокхамагIа дунен тIа 32-гIа моттиг лоац НРБ тахан. Советски Союзо новкъостал а деш хьалъеш йола Балканашка эггара хьалхара Козлодуйски атомни электростанци болх бе йолаялийтачул тIехьагIа уж цифраш кхы а лакхагIа хургья.

Тха металлургщ хьаявах тхо ишта дизза деккарийла да Советски Союзо деча новкъостала. Къаьстта доккхий толамаш доах сийрда бесаш долча металлурге. Бахача наьха хIара сага сих лоархIаш даш даккхарга диллача дунен тIа 5-чен Европе хьалхарчен моттиге я хIанз НРБ, цинни цIастец даккхара хьалхалаттача мехкех я. Iаьржача металлурге укх шера 2,5 миллион тонн болат лургда 1939 шера цуи ерригa а 5 эзар тонн мара ца яьккхача метте.

Мадарра аьлча юххьанца дендз нерда хьайнр дай-мехка машиностроени. Экспорте ухийтача машиний дукхалга диллача дунен тIа 99 процент машинаш экспорте ухийтача 29 мехка юкъе 19-гIа моттиг лоац тахан НРБ-ес. Дунен 70 мехка кхухьийт болгарски машинаш. Машиностроени дегIакхувлилга СЭВ-а членаш долча мехкашца специализаци кооперации леллаяра, сел дукха йоаца, цхьабакъда сереш дукха йола изделеш арахецача производствана концентраци яра ларда тIа леладу. Царех я подъемо - транспортни машинаш системаш, кемаш, юртбоахама продукци чакхъякара лаьрхIа комплексни объекташ, эза-йоккха машиностроени, электроника, бувзама техника. Къаьстта доккхий толамаш доах Болгарега дунен тIа кхоалагIа моттиг лоацийтача электрокараш еча производстве.

Социализм хьалъеш даьккхача укх 30 шера Болгаре хьадаьд цхьаькха а низ бола цхьа дакъа — удобренеш, синтетически искусственни хьоасий, пластмассай керттера тайпаш, бе-бе мехкдаьтта продукташ арахецаш йола химически промышленность. Масала, кальцинированни сода деш йола Девненски атагIара завод — Европе эггара йоккхагIчарех цаI. Из проектни низага кхаьчачул тIехьагIа дунен тIа хьалхара моттиг лоацаргья НРБ-ес бахача наьха хIара сага сих лоархIаш продукце из тайпа арахецара.

Болгарски промышленность дегIаахара лоархIаме башхало я къахьегама овсарле хадданза лакхлуш хилар. Нагахьа санна 1962 шера 38,4 процент дукхагIа яьккха промышленни продукци къахьегама овсарле лакхъяр бахьан долаш яьккхаяле, 1973 шера из цифра 78,4 процентага кхаьчар.

Халкъа Iаьдая латтача шерашка юрта боахаме боккъонца котъяьннай общественни сектор. ДIадув лаьтташ юкъера лаьрхIача хIаране 24 эзар гектар а долаш 170 аграрно-промышленни комплекс я хIанз мехка. Цо торо хулийт чухьара пайдана специализаци чакхъяккха а шеррача механизаце ларда тIа хIанзара юрта боахам дегIакхувла а. ДIадувча деррига лаьттаех 22,6 процент хий дехкаш да. Массехказза дукхагIа хиннай пайда эцаш йола удобренеш. Цу дукха халкъа Iаьдал латтача шерашка пхеза лакхбеннаб кIи хьувкъам, дикка дукхагIа йоах иштта кхыйола юртбоахама культураш а. Халкъа Iаьдал латтача 30 шера НРБ-ена толам Iалашбаьча керттерча факторех цаI хиннай — Советски Союза новкъосталца йоккха квалификаци йолча специалистий кадраш сихха хьалкхеяр. ХIанз лакхера образовани йолаш 200 эзар гаргген юкъара специальни образовани йолаш 450 эзар гарген специалисташ ба Болгаре.

Экономика сихха дегIаахаре ларда йола бахача наьха вахара боарам хаддаиза лакхбараг 1961—1973 шерашка бахача наьха реальни доходаш нозза совгIа лакхъелар, хIаьта потребление фонд 4-зза хIана хиннаяц аьнна йоккхагIа хиннай укх тIеххьарча 20 шера.

Дукха чуIе цIенош хьалдеш латт мехка, тIа-гIа тоалу дорашкахьара медицински гIулакхаш. Къахьегамхой вахара хьал хаддаиза тоадеяа ший керттера декхар лоарI Болгарски Коммунистически парте.

Цу факташа шаьра хьахьокх, дегIаена социалистически общество хьалъяра наькъагIа, Ленина сийлахь-боккхача мехко биллача наькъагIа болча эIамийтача мехкага башха йаьха йоацача хана фу дулургда. Уж деррига толамаш дахара дегаш урауттадери уж вIаштIехьдоахари Болгарски Коммунистически парти я — Димитр Благоевен Георгий Димитровен парти.

Укх денощка болгарски халкъо дег тIара баркал оал Советски Союза, цун Коммунистическа партена, вежарашха долча советски халкъа Болгаре социалистически общество хьалъеча цоашта болча аьттои дукъа доацаш цар доккха новкъостал дарах.

Вахара деррига доакъош — политика, экономика, культура — чулоац советски болгарски халкъий доттагIалой цхьана леладеча тIулакхашен. Цар аьттув боах социализми коммунизми хьалъеча, вай халкъий вахара боарам лакхбеча, деррига̄ча дунен тIа чIоагIа машар оттабеча керда толамаш дахара.

(АПН).

НРБ. Софие центрера Советски Эскара дегIа памятник. Из хьалаьраша — болгарски скульпторашеи архитекторашеи —бронзацеи гранитацеи цIи йоаргйоацаш оттадаьд Советски халкъа сийлахь денал.
ТАСС фотохроника.
В. МАСТЮКОВА сурт.

Болгарски литература — таджикски меттала

ХIара шера шерлуш латт вай мехкарча халкъий дукхача къамий литература болгарскичунцара бувзамаш. Туркменски ССР-е цу гIулакха юкъе доккха дакъа юкъехухь периодически кепайоаззопо, къаьстта республикански писателий Союзо арадоахача «Сазон Шарко» («Малхбоален оаз») яхачо. Дукхьал укх тIеххьарча шерашка укхаза кепатехай болгарски писателийн поэтийн массехк йоккхача произведенешта. «Беза кхера» яха Гуляшка Андрея повесть йоккха тираж а йолаш ше къаьсттача книжкаца арахийцай дешара-педагогически литература Таджикски издательствос. Дешараша сакъердамца тIаийцад болгарски писателий дувцарий сборник а.

Цул совгIа, болгарски литература произведенеш «Кортамукъален байракх» аьнна цIи тиллача, социалистически мехкашкарча деша говзанчий стихайи дувцарийн сборника юкъе а йихьай. Сборника тIа я Пелин Елина, Стоянова Людмилай, Караславова Георге, иштта кхычар произведенеш.

Таджикистане боагIаш бола мах а беш безамца тIаийцай болгарски юмористий произведенеш, къаьстта каст-каста газеташкен журналашкен кепаетташ бола габровций бегаш.

ЗАХИДОВ Шариф,
АПН корр.

Душанбе.

ИЗ МАССАЗАРА ФАЬЛГ — РОДОПИ

Дунен тIа дукха да лоамаш. Уж меллад цхьаннена а хац, цхьабакъда атагIенел дукхагIа уж долга ховш да, хIана аьлча хIара атагIе шин дукъа юкъе улл. Цхьабакъда уж мел яле а, Родопи деррига̄ча дунен тIа цаI мара яц. Цунна вай декхарийла да Орфеях — оаз сов хоза хиларах акха оакхарий а мутIахьа хиле цун когашка Iо а дийше башха-хозача иллешка лаьувгIаш, селлара хоза илли оалаши ашараш локхаши хинача, фаьлгаца вувцача иллиалархочох йола тамашийна хоза легенда цигара ялара. Цхьаькха а легендарни турпал — Спартак, лай гIовтта а баь Римана тIалаьхка вола фракийски турпал веннав Родопе дуненна.

Родопи ший тайпара кхы цхьаькха йоацаш я — ишта аргда из Могилице е Широки Лыке, Долине е Плетене хиннача моллагIчо а. Лакха цIенош, кирпичк тIайилла ира хьекха тховнаш, догамаш а даьчура хьалтеха бIара ардакха тховнаш, цIеной кIай юхьмараш, ийча латта цIен сийнен зизаш — из беррига а укх акхача моттигашка селлара низ болаши дег чу южаци йола искусство мичара енайола, селлара дукха гIайгIен халонаша бIаргаяйна долча халкъа миштта хьахиннайола из аьнна хетадаларца цецвоаккхаш йолча говзалон сатемои хьакхелла, кхерахи дахчахи баьккха фаьлг ба.

Цу тамашийнача лоамашка цхьан хана хала баьхаб нах. Цхьаьца шу юкъе а долаш меца шераш ухар. Къаьнарча легендо дувц, бIаьчийчар амбарашкара ялат дIадахьари моцалла довчара ший бераш кIалхардахари дукъа бIаьхийчарна дукхьала бупт хьое маIа нахи кхалнахи гIоаттабаь вола Мехмед Синап ваь хиннав цхьан хана Брышлене.

Родопски лоамашкара кхалнах хозалцеи бочалцеи цIи хеза хиннаб, са хилча дена са довлица докъадар дукъа цар нйзача тхьамкий IажагIча бесо мехкарий кIай юхьмараш сихха хьатаръерззеш а цар хозала сердалопо йiовхал ца луш дунебаьддерзадеш а хиннад. Лоамашкара маIа нах даим цхьаладеш — дахчан тIа долгамаш деш, цIаста пхьегIаш еш хиннаб. Родопски пхьарий говзало кхыметтел хийла хIамаш бIаргадайна бола фордал дехьара бIаьхий нах а цецбаьхаб ший ирача чамацеи хозача формацеи. Цхьабакъда къело лехкаш бола говза пхьараш шоашта ахча даккха кхычахьа дIаахаза ца боалаш хиннаб. ХIаьта а, миччахьа уж хиннабале а, кхело уж миччахьа бигабале а, цана лоамаша шоашта тIаийзаб уж, юха а цIауххаш хиннаб уж дунен тIа кхы бочагIа шоашта ца яйнача шоай хьамсарча моттигашка.

Дукхьашка со Родопе вахача хана деррига̄ча дегаца холелар сона цу бирсачен [illegible] моттига сийла. [illegible] лоамашка цхьан хана шаьра [illegible] [illegible]. Ахача [illegible] [illegible]ерамо долча лаьттан тIа тамаш ца хулийла деш аьнна хеташ йола уйла. ХIаьта из хила а хилар. Хилар ткъаь итт шу хьалхагIа, Болгаре социалистически революци хиннача хана.

Дукхьал цу хана лотаелар эггара хьалхарча кооперативни боахамий цIераш — Змеище, Чуреково, Арде. Цхьабакъда из халкъа Iаьдало юххьанца боахаш хинна гIа мара бацар. Цул тIехьагIа чIоаггIен дагадоацаши дегIааха ьлар событеш. Акхача лаьттан ченашка чот йоацаш дукха руахьаш доахкаш хиннад — металлически рудаш. Уж лохаш хиннаб советскин болгарскин специалисташ. ХIаьта дукха ха пленлехьа руда корадаьча моттигашка хьахиннай кьона горнякки городаши промышленни центраши — Рудозем Маданн. Лоамара доагIача хиш тIа электростанцеш ехкар. Родопе хIанз хьалъяь йоалаш латтача Доспат-Выча яхача эггара йоккхагIйолча энергетически каскадо 120 эзар гектар тIа хий ухийтаргда, хIаьта 460 мегаватт низ болаш йолча электростанце мехка электроэнерги тергья. Дагардаь воалалургвоацаш дукха да кхолламаш деча социалистически эргалоний низо укхаза хьаккелла керда хIамаш. Цу хьакъехьа укх тайпара дувц Смолянски округа кулгалхоех цхьанне Велико Караджова:

— Маьлхера керда городаш, башха-дика лоаман курорташ, йоккхий хьунаш. шоаш хьахиннен хьадаьи хова хи Iамаш — ишта да ирача лоамий тахана сурт. Цхьабакъда тха керттера ружъа — керда тайпа нах. Цар кулгашца хьалъяьй укхаза мел йола хIама — заводаш, школаш, электростанцеш. Шоай мехка бизза бола дай-а хинна дIаэттаб уж...

Цунна дага хинар дIахо дувц цхьаькха родопски — Кырджалийски округа кулгалхочо Георгий Петрова.

— Сона хац, 194 кинотеатр — дукха да е кIезига да, цхьабакъда ткъаь итт шу хьалхагIа тхаьцига кхоъ мара дацар уж... ХIаьта хIанз тха тхоай да театраш а, живописа 500 совгIа произведени чуйола картинии галерея а. ИйлагIча республикански художественни самодеятельноста хьажара тха округагара юкъеяхай дакъа лоацаш верригаш а 17 эзар гаргга саг а волаш йола 527 коллектива...

Бакъдар аьлча, тахан гIулакхашеи иллешеи гIоръяьнний шира Родопи!

Серафим СЕВЕРНЯК,
болгарски писатель.
(АПН).

София.

Ниййсача наькъа тIа

Ткъаь итт шера социалистически наькъагIа дегIаахаре доазаргдоацача доаккхаш эргадаьккхад Болгаре сибат. ДегIадаьхкача мехкий мугIарашка бIубенна дIа а этта, тешшаме дIахо йода из социалистически общество йизза хьалъярга бодача наькъагIа. Укх юбилейни денощка болгарски халкъо доккхал деши дег тIара баркал оалаши дуьц халкъа Iаьдал эттача эггара хьалхарча дийнахьа денз дIадолаьдаь Советски Союзо деча новкъосталах, вай халкъий цхьоагIо даим чIоагIъяьча вежарашха долча доттагIалах.

30 шера 47-зза лакхъеннай Болгаре промышленни производство, хIаьта машиностроени, хими, металлурги кхы а сихагIча темпагIа дегIайнай. Промышленноста структуре хоадамболашагIа доля доакъош да машиностроени металлурги, хими а энергетика а. ЧIоггIа дегIаеннай яйга промышленность.

Халкъа Болгарена карагIдийна уж хIамаш ерригача социалистически содружества толамех. ВIашй Экономически новкъостал деча Совета доазонел чухьа вежарашха долча мехкаша айкха цхьана леладеча гIулакхех дIакъоастадейиш йоацаш да. Iилматехнически прогресса хьалашка производства эффективность тIа - тIа дукхагIа боахама гIулакхашта специализаци концентраци ярах тейна я. Цу гIулакха йоккхий торонаш хьаеал СЭВ-а членаш долча мехкий социалистически экономически интеграце. Машиностроене продукце хIанз тха мехка экспорта юкъе эггара хьалхара моттиг дIалоац. Подъемо-транспортни машинаш, аккумулятораш, цхьадола кхы хIамаш хьаяра дунен тIа керттерча моттигех цаI я Болгарега, Электрокарийн мотокарийн производстве а специализаци яр бахьан долаш из продукци арахеца боккха низ а хинна дIаэттай Болгари. Алхха социалистически мехкашта хIара шера 40 эзар совгIа электрокараш 70 эзарнел дукхагIа тайп-тайпара муш уазалу электротельфераш арахец цо.

Кемаш деча советски польский предприятешца цхьана къахьег Болгаре. Мехкарна — Варнерча, Бургасерча, Русерча — кхаь судоверфена доккха Iилма - технически новкъостад ду вежарашха долча мехкаша, къаьстта тайпаш долаш я навигационни оборудовани а. Машиностроене цу даькъе специализаци кооперировании яро йиш хулийт додача хи тIен форда тIен лела кемаш социалистически мехкашта хьаде.

Электронно - вычислительни техника бIарчча цаI йола система хьаяр — социалистически мехкаша вежарашца цхьана гIулакхаш леладеш хилар дог теша а деш хьахьоадам йола цхьаькха цхьа масал да. Тха мехка хьеча тайп-тайпарча классех йолча электронни устройствашa хулек тIа хьаерий боараме я.

Болгаре иштта дакъа лоац автомобилаш арахецана даькъе социалистически мехкашта специализаци кооперировании еча а. Шуменерча «Мадар» яхача машинашцена заводе Чехословакеца цхьана арахийцай грузовой автомашиний хьалхара сери.

Болгарски машиностроене специализаци шеръеши хIанзле а 1700 совгIа издели чулоацаши я.

ХIаьта долче, тха даьхен экономика низ болаш дегIаккхуалар социалистически экономически программа я-кх. Берчески интеграце комплексате цхьана леладеча цу гIулакхашка чIоагIлу ерригача социалистически система низ.

Колю КОЛЕВ,
болгарски журналист.

(АПН).

ДИКА МАРКА «БОЛГАРЕ ХЬАЯЬЙ»

Социалистически наькъагIа ше хьаенача укх ткъаь итт шера дегIаена машиностроени, хими, электроника а йолаш бола мохк хиннаб Болгарех. Социалистически экономически интеграце Комплексни программа доазонел чухьа 1700 тайп-тайпара промышленни изделеш арахецаргйолаш специализаци еш я Болгари.

Дунен халкъашта юкъерча дукхача ярмаркашкен выставкашкен медалаш яьха «Балканкар» яхача паччахьалкхен объединене продукци НРБ доазонел гаьнна арахьа йовзаш я. Ше арахецача электрокарех, автопогрузчикех, электротельферех 92 процент гаргга СЭВ-а мехкашка кхухьийт Болгаре. Социалистически мехкашка кхухьийт иштта электродвигателаш, тракторaш, ткацки станокаш, радиоприемникаш, рентгеновски аппараташ, болгарски промышленноста кхыйола изделеш.

ХIара шера чIоагI а лу, шер а лу цхьана леладу советско-болгарски гIулакхаш. Кхоачалъеш я промышленни продукци цхьана хьаяре, проектни тоххамаш дара хьакъехьа яь соглашенеш. СССР-ца цхьана вIашагIъеки Болгаре «Москвич» яха автомобилаш, «Жигулешта», ткацки станокий цхьадолча тайпанта оатхалаш арахеш. Цхьана леладу болгаро-советски гIулакхаш хьаьоакхаш дола хаьдда масалаш — Балканашка эггара йоккхагIйола Козлодуйски атомни электростанци, кальцинированни сода деча завода эггара хьалха аргIа, город Санштовна юххера «Свилоза» яха искусственни кьоаса бу химически комбинат.

1974 шера сихагIча темпагIа дIахо индустриализаци еш я Болгаре Халкъа Республика. Дикка дукхагIа хургья арахеца промышленни продукци. Экономически толамий ларде — социализма вежарашка долча мехкаша доттагIал тIехь ду новкъостали корта а болаш цхьана леладу гIулакхаши.

А. КАЗАКОВ,
АПН соб. корр.

Софи.

Цифраши бакъдараши

Социалистически революци хиннача тIахьагIа дIададахача 30 шера аграрни мохк хинна Болгари индустриально-аграрни республика а хинна дIаэттай. ХIанз цуи промышленносто ялх дийнахьа лу бIарчча 1939 шера арахийцар миссел продукци. Электроэнерги 83-зза дукхагIа йоахк, Iаьржача металлургеи машиностроени продукци — 536-зза, химически промышленноста продукци — 257-зза.

* * *

1939 шераца нийсдича юртбоахама производство 2,5-зза дукхагIа хиннай Болгаре. Кооперативни хьахна хIанз болх беш я 110 эзар совгIа трактори 20 эзар гаргга комбайни. Хий дехкача лаьттай дукхалга диллача (22 процент) Европе хьалхара моттиг лоац Болгаре.

* * *

Советски Союза новкъостаца Болгаре хьалъяьй сийрда бесаш долча металлурге ерригача продукцех 90 процент, химически промышленноста продукцех 60 процент, ерригача электроэнергех ах совгIа, промышленносто хьаеча кхыча хIамай ондо дакъа луш йола 180 совгIа йоккха промышленни предприяти. Укх яхлагIча пятилетка СССР-о НРБ-ена новкъостал ду 150 индустриальни объект хьалъеча.

* * *

1945 шера денз 1973 шерега кхаччалца цхьа миллион ах миллиони гаргга квартира хьалъяьй мехко, вешта аьлча нах чубахача ерригача моттигех ахалел совгIа.

* * *

ХIара 10 эзар сага лоархIаш 23 лор кхоач Болгаре, вешта аьлча США-рчул, Англерчул, Францерчул, Малхбузехьарча кхыча мехкашкарчул дукха а дукхагIа.

* * *

Болгарски вузашка деша вагIа 103 эзар студент — фешнамех мохк мукъабеккхале хьалхагIа баьгIачул иттазза хIана багIец аьнна дукхагIа. Лакхера образовани йолаш бола специалисташ 1951 шера хиннача 42 эзарнегаре 1973 шера 200 эзарнега кхоачаш дукхагIа хиннаб.

* * *

Халкъа Iаьдал латтача шерашка Болгаре кепатеха арадаькад ерригa тираж 820 миллион совгIа экземпляр а йолаш доле 90 эзар цIи йола книжкаш.

(АПН).

Болгарера болхлой — вай республике гIишлош хьалъеча

Хьалха латтарех цаI

Грозненски газ чакхйоаккха завод хьалъеча болх беча болгарски бригадашта юкъе дикагIъярех цаI я коммунист Георгиев Георгий Грозев керте латтар. Цхьаккха бутт дIабахийтабац цо план цаьй ахи а кхыдуккагIа а кхоачаш ца еш, хIаьта укх тIеххьарча хана юккъера лаьрхIача бетта йоагIа задани 180 процентага кхачийтай бригада членаша.

— Тхоай Болгаре социалистически революци котъяьнна 30 шу дизара юбилейна майоаргIара накъаяхай тха бригада, — аьлар Георгиев Георге. — Оаха из цIей дезду тхоай советски вежарашца цхьана.

Комплексни бригада я Георгиева яр. Цо кхоачашду гIишлош яра деррига болхаш: лард йолл, пенаш дотт, штукатурка ю. ГIишлошъяра массехк говзал йолаш ба цунцара нах. ХIанз цо болх бу кхоалагIча участке установкаш, очистительни сооруженеш, эстакада хьалъеча.

Бригада дукхача хIаман тIехьа йоал цуи бригадир йоккха опыт йола, гIулакх дика вIаштIехьдаккха ховш саг хиларах. Советски Союзе валехь цо Болгаре гIишлош аш болх баьб Малхха босе яхача курорте, городе Бургасе, кхычахьа, хIаьта вай мехка Нефтекумске, Азербайджане. Грозне из болх беш вола ши шу да.

ГIишлош еча йоккха говзал йолаш дика къахьегарах, дукха гIишлонхой Iомабарах Георгиевна Болгаре «Народен орден на труда» яха доше орден, халкъий ДоттагIала советски орден, иштта кхыдола совгIаташ деннад.

Георгиева ший балха тIехьа оагIув лувц коммунисташца, комсомольцашца, царгара дукхагIа хьадех. Хьокхаме къахьегаш ба бригадацара коммунисташ Димитров Георгий Андреев, Стоянов Райчо Бенев, комсомолка Церолеева Крестинка, кхыбараш. Цар шоашта тIехьабоах бригада кхыбола членаш. Белгалбаьнна-болх дика беш ба Петков Петко Александров, Тодоров Тодор Гюров, кхыбараш а.

— Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта тхоаш дицлургдоаца совгIат хургдолаш завод хьалъяь йоаккхаргья оаха, — аьлар Гергиева.

Ю. ЮСУПОВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) бригадир Г. Г. Георгиев, биргадера болхло Д. С. Димитров, прораб М. М. Ужахов, бригадера болхло П. А. Потков ергIанарча задане проектага хьожаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЦХЬАНА КЪАХЬЕГАШ

Укх шера 9 сентябре 30 шу дуз Болгаре социалистически революци котъяьнна. Цу дезача цIейна сийленца накъабахара болгарски къахьегамхоша ер шу ударни да аьнна дIахкхайкалъд.

Вежарашха болча советски наха новкъостал де даьхкача оаха а Грозненски газ чакхйоаккха завод хьалъеча шерра социалистически ях йоаржаяь къахьийгад тхоай Даьхен из деза ди белгалдаккхара. Цхьан цIен дезал санна барттайна цхьана болх бу оаха советски нахаца — эрсашца, нохчашца, гIалгIашца, кхычарца. ХIаьта 8 августа гIишлонхочун Ди дездеш хиннача торжественни собране оаха къаьстта чIоагIа къахьега чIоагIдир 9 сентябрь хьатIакхаччалца. Хьалха дIадахача бетташка баьчул чIоагIагIа болх бир тха болгарски группа коллективо. Укх бетта хьалъяь а яьха, оаха монтаж е дIаелар 150-гIен 240-гIен установкаш. Къаьстта дика къахьег коммунисташ Маринев Слава, Георгиев Георгий керте латтача бригадаша. Цар планащ 150—160 процент а кхы дукхагIа а кхоачашъю.

Болгаре социалистически революци котъяьнна 30 шу дизар белгалдоаккхаш Грознерча предприятей болхлошца вежарашха вIашагIкхийтта хиннад тхо, шу денна хетаяь торжественни собранеш яьй.

ХIанз тха СМУ-10 коллектива завода шоллагIа аргIа яйисте а яьккха, болх бе йолаялийта езаш я. Тхоах хIаране дика кхетаду из мел боккха лоархIам болаш гIулакх да. Тхо дог тийша да тхоашта хьалхашка латта декхар оахош толлица кхоачашдергхилара.

Грозненски газ чакхйоаккха завод советско-болгарски доттагIалах доалача беркатах хьахула цхьа хIама да. Из Болгарски Коммунистически партеи Советски Союза Коммунистически партеи нийса леладеча политиках хьахина доккха дика да.

Болгарски советски халкъашта юкъера дохаргдоаца вежарашха дола доттагIал чIоагI а лу, дегIа а доагIа социализма дунен системас доахача тэламашца цхьана.

Оаха тхоай деза ди — Болгаре социалистически революце 30 шу дизар белгалдоаккх тхоай советски доттагIашца цхьана.

И. ТАНЧЕВ,
Грозненски газ чакхйоаха завод хьалъеча СМУ-10 партийни организаце секретарь.

ДОТТАГIАШЦА ВIАШАГIКХЕТАР

Укх денощка Грозерча «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода болхлоша доттагIашха тIаийцар Грозне газ чакхйоаккха завод хьалъеча новкъостал деш бола болгараш.

Из вежарашха вIашагIкхетар хилар болгарски халкъа деза ди — Болгаре социалистически революци котъяьнна 30 шу дизара хетадаь.

Къаьстта безаме тIаийцар хьаьший электронно-монтажни участка болхлоша, завода коллектива цIерагIа царга моаршал хаьттар завода партийни организаце секретара заместитела Л. П. Шульгас, участка комсомольски организаце секретара Вишневская Лидас.

Монтажни участка мехкараша болгарски доттагIашта памятни сувенираш зизаши делар. ХIаьта болгарски гIишлонхой группа парткома секретара С. С. Волковске завода кагирхошта болгарски иллейи Ленинах долча иллейи пластинкаш елар.

ВIашагIкхетар чакхдоалаш болгарски хьаьший завода болхлойн завода сийлен Доскана хьалхашка цхьана сурташ даьхар.

В. ЖУРАВЕЛЬ,
Грозненски «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода комсомольски организаце секретарь.

МАРША ДОАГIАЛДА ШО, КАРЕЛЕРА ХЬАЬШИЙ!

ЛИТЕРАТУРАЙ ДОТТАГIАЛА ДЕНОШ

КХЫ дуккхача вай мехкарча халкъийдар а санна СийлахьйоккхачаОктябрьски социалистически революце хьаьккхелла да Кареле советски литература. Толамца социализми коммунизми хьалъечa дуккхача къамех долча советски халкъа вахарца гIа боахаш, цунца цхьана дегIадоагIаш, чIоагIлуш да формага диллача къамийн чулоацамга диллача социалистически долча интернациональни советски литература цхьа оагIув а хиина тахан дIаэтта дола карельски халкъа литература. Къамий хьакъехьара ленински политика вай парте цахатIдаш вахаре чакхъяхарах хьадаьнна беркат да из.

Тахан массе а литература жанрашка яздеш дуккха а тайп-тайпарча ноахалий йоазонхой ба Кареле.

Кареле халкъа культурей искусствой дегIайоалаяра, вай мехкарча кхыча зIамигача къамашта а санна, Iалаьмате доккха новкъостал даьд сийлахь-доккхача эрсий халкъо, Советски Союзерча кхыча халкъаша. Из дог цхьалхача доттагIий новкъостал бахьан долаш дерригача советки литература лоархIаме дакъа а хиина дIаэттад зIамигача карельски халкъа литература.

Дуккхача хана денз хьадоагIа Нохч-ГIалгIайчени Карелеи литературашта, цар толашагIа болча викалашта юкъера доттагIала бувзамаш. 1970-ча шера Нохч-ГIалгIайчен йоазонхой хиннаб Кареле хьоашалгIа баха. Вай халкъашта юкъера доттагIал кхы а чIоагIдеш дика чакхдаьлар из.

Нохч - ГIалгIайчен йоазонхой союзо хьийха 9 сентябре вай республике хьоашалгIа боагIа Карелера йоазонхой. Цу дийнахьа дIадолалу вежарашха йолча Нохч-ГIалгIайченера Кареле литературни денош. Хьаьшашта юкъе ба бовзаш бола йоазонхой Степанов Артем Михайлович, Такала Рейе Вейнович, Костин Иван Алексеевич, Титов Алексей Иванович, кхыбараш. Делегаце кулгалхо ва Кареле воккхагIчарех йоазонхо а общественни деятель а вола Тимонен Антти Николаевич.

Хьаьший хургба Грознерча заводашка, хIаьта иштта Ножай-Юрта, МагIалбика, Шелковской районашка, кхычахьа.

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша йоккхача дегагIозалца йоах: «Марша доагIалда шо, Карелера доттагIий!»

Тахан оаха кепатох Карелерча йоазонхой произведенеш. Цунца оаха дIадоладу вежарашха йолча Кареле Нохч-ГIалгIайченера литература доттагIала Денош.

ВоI волча хьоашалгIа

Антти ТИМОНЕН.

БАЬДЕЧА хьуна тIа кънлбаседен лир доагар, доккхий, чачакхаш яда, занавесаши ленташи шершадеш, лаим шийн формаш хувцаш. ХьунагIа зовне таташ дар. цхьанне гIораяь ткъовронгаш кагьеш санна — шелалла эттIа хенаш дар уж.

Механизированни лесопункта болхлой поселка йистте сецар Шильтиик. турпал мо тенна шера телогрейка а ювхаш, бизва тIормиг ги а боаллаш волча воккхача саго кулгахйоахкоргаш дIа а яьха, йIаьхача гIоа тIайиллача можа тIа гIолла кулгаш хьеккхар. Сих ца луш, можах доахка шалгаш дIа а доахаш, поселке йоагача лампашта бIара а хьежа, раьза воацаш шийн новкъостага аьлар цо:

— Дукха хIама ца эшшаш город я яхацарий!

— Городаш бIаргаяйнаац, цудухьа йоах, — кIаьдъеннача оазаца аьлар цунцарча новкъоста, шера кий туллача гIийлача воккхача саго. Кийна кIалхара хьагора йоа мерaжи зIамига можилги. — Фу город я из?

Сийрдда хьежача бетта серлалах а кънлбаседен лирах а поселкера цIенош зIамига а берий ловзаргех тара а хетар. Электрически лампаш, къегача бос лепача лай гувнаша низткъа мара хоаллийтацар. ГаргагIарча цIалга улув жIали летар. Цхьанахьа лай тIа соалоз цIувзар, къора тата дора моторо.

— Волле хIаьта гIоргла вай! — Тенна воккха саг пкъа кIеззига букарвийзар, тIаккха гIажамаш Iо а гIортаяь дIахоккавелар, цу миноте новкъостал ткъаьх тIа хьалхаваьлар из.

Шиина в оагIорахьа лаккха лай гувнаш даттача улицагI водар уж шиъ. ШоллагIа волча лыжника, новкъоста дIатIехьа а кхийна, хаьттар:

— Мича вах из, хьа воI?

Юхасецар уж шиъ.

— ШоллагIча улицагI вах, яхаш яздаьдар цо. тIаккха аьрдехьа, шоллагIа цIа. МалагIа я укхаза цхьоалагIа а, шоллагIа а улица? Кхо шу хьалха топ бе а йоаллаш, укхаза чарахье лийннав со. Массанахьа а хьу яр. ХIанз-гой хьона, хьалдаь цIенош!

УлицагI гIаш саг воагIар, лакха кач ура а оттабаь.

— Новкъост, Ховатта Лампиев мича вах хац хьона? — юхасецавир из ги тIорми боаллача лыжнико.

ГIашло кIеззига цецваьнна бIарахьежав царна.

— Лампиева цIа довзаций шоана? хьадолле, дIахьоккхаргда!

Лохига, гIийла воккха саг цуйна дIагарга а ваха, из шоаш леломох дIаккхетаве велар.

— Ховатта Лампиев ва оаха лехар, районая Совете депутат харжа кандидат оттаваь. Ер цуп да ва! Теннача воккхача сагагахьа корта лостабир цо.— Лампиев ва из а, Иван Петрович.

ГIашло сий деш бIарахьежав депутаталла кандидата даьна.

— ХIаьта, воI волча хьоашалгIа воагIа-кх хьо?

— ХьоашалгIа воагIа. Дукха ха я соца воI ца гу. — жоп делар дас, когех лыжаш дIа а йоахаш.

Лохача, гIийлача воккхача саго дIахо дувцар.

— Тхо-м цхьан юртара да, укхан доалахо ва со. Тхо-м дерригаш а ЛампиевгIар да. Са цIи Теппана я, вешта аьлча Степан Степанович. Хезаваш хьона? Со-м къаьна активист ва, массанена а вовзаш ва, цхьан хана наркэм ше волча хиинав со. Цхьан ханнара да тхо, соя Иван Петровичи, из гой хьона мишта тенна ва! Со къавеннав, дIаухача шераша шоайлар ду. ХIанз шун дор волча воагIа со, юкъ лаз...

Кастта дIайхача цIагIа хургволандаь гIадеахача санна, вIалла ца а соцаш лувра Теппана.

— ДIадахача хоржамашка хьу тедараша тха юрта тайсар ккажамаш. ХIаьта хIанз, гой юрт сий долаш яц. Оаш укхаза товсаргла кхажамаш?

— ТIаккха хIаьта, — велакъежар гIашло!

— Кандидат-м тха ва, юртара!

Оаз лаьгI а яь хаьттар Теппанас:

— Фуд цун мастераца хиннар? ХIанав из цунца къовсавенна?

— Из чоалхане гIулакх да, — жоп делар гIашлочо, — Шаккха бакъ ва, хIараваp шийн тайпара. Из дагIа Лампиева цIа а. Ираз долаш хилда шо, хIаьта!

ДIайхача цIагIа чубаьхкачарца цхьана шелала Iанара гурматаш чуелар. Кулгашдуларга юххе латтар тIехкарашка кхачча лца верзая а волаш шера белажаш йола зIамига саг. цIийденнача дегIа гата а хьекхаш.

— Туатто, хьо вий из?! — даьна тIаккхийтар из.

Дас шийн шийлача барзкъашта юхера дIатеттар из:

— Барзкъаш тIадувха, йIовхараш хургья хьона!

Бера яраш мо йийста йола къоначa Лампиева басилгаш цIийеннаяр. Даьна чIоагIа тара вар из, бакъда дегIа лохагIа а белажашкара шерагIа а вар. ВиIий бIарграш доккхий а деладенна а дар, даьдараш — вIаштIатеIаш а цкъаза делаш а дар.

— Iа фу дувц, — Туатто! — кIеззига вэх хеташо, жоп делар воIо. — Теппанага моаршал а хоатташ I— йIовхараш мишта хул? Аз-м масса хана в балхара чувеча дегI дул, тIехкарашка ккаччалца. Цкъаза лоа а хьокх.

— Аз хьоккхаргда хьона лоа! — пIелг оагабир дас. — ХIамаш тIаювка!

ВоIо сихха барзкъаш тIадийхар. Теппанас лоаца кетар Iо а яьккха, саьн чу дIаккхессар, йIайхха йоагача пешка юххе гIанда тIа Iохайра из. Иван Петровича цун кетар хьа а йиша хьастамах хьалъэллар. тIаккха шортта тIера хIамаш дIаяха эттар. ЛаьрххIа пенашта бIара а хьежа аьлар:

— ЙIовхал чухь сопий?

— Хой хьона, керда цIа да... — хоалам боаццаш жоп делар воIо, — Юххьанца хала хулар бийсанца деша. Туатто, хьуна техникуме заочно кхоалагIча курса экзаменаш дIалуш ма вий со.

— КIант ва! — могавир дас.

Ше дена даа хIамаш хьагучадаьхар дас.

— Нанас хьона дайтад ераш.

ВоIо кIежъйоахаш йола самовар стола тIа хьалтIаяьккхар. тIаккха даьга хаьттар:

— ТIаккха, Туатто, сихха тика тIа гIо со? Шоана дIоахдала...

Теппанас кулгаш вIашагI а хьекха аьлар:

— Шийла я! Чай маларах вIохлургволаш дац гIулакх.

— ГIо, — раьза хилар да. — Бакъда, ховш хилалахь: хьона оаха къаракъ дуогдац.

Стола тIа хIама дуаш уж багIача хана, шоллагIа рюмка менначул тIехьагIа, Теппанас йоахар:

— ХIаьта кастта депутат хургва-кх хьох, Ховатта? Аз массе а хана яьхад хьа даьга: «Ховатта шерача новкъа варгва!».

— Яьхадац сога-м, — аьлар дас.

— ХIай, мишта яьхадац! Хьо кхераш ма хилалахь, Ховатта, майрагIа, айхьазагIа хилалахь. Хьо сессе водача хана, аз дувцаргда хьона, хьакимашна мишта хила веза. Сона-м довз уж гIулакхаш! Со юртарча актива Ерригкарельски совещание хиинав, гой со мича кхаьчав! Цу хана министраш байар, нарком ше волча ваьгIар со. гой мишта, хIанз вай шиъ вагIаш санна. Сога кулг а денна, моаршал хаьттар цо, кIаьдача кресло тIа Iо а ховваь хетта волавелар: Миштад цига, юрта? Аз цунна карельски ахархочох дерига бакъдар дIа а дийцар. Колхозаш цу хана яцар, хIаьта а цунга яхар: тхо къе ахархой цхьана дахара тIехьа да. Со ше волчара дIаводача хана са хьаькъале хьехамаш бахьан долаш сона баркал аьлар цо, наIарга кхаччалца некъзаваьккхар, кулг а денна никъ гIоза бийцар.

Цул тIехьагIа...

— Цул тIехьагIа колхозе а кресло тIа вагIа Iемар-кх хьо, фаьлгаш дувца а, — юкъагIваьккхар из воккхагIа волча Лампиева. — Цудухьа наркомаш болча хьо ца ухийташ сайцар.

— Со цамогаш саг ва! — пунах бехк боаккхаш жоп делар Теппанас. — Кхыметтел справка яккха а йиш йолаш ва. — ЗIамагIа волча Лампиевгахьа дIа а вийрза, Теппанас дIахо йоахар:

— Халахь, Ховатта, хьакимашта веза, хьо кадай хуле, къамаьл де хье воле, кхераш ма хилалахь. Iайха дувцаргдолчун лерттIа уйла елахь, къамаьл хийцпа дIагIоргдолаш хьакимашта фу хет, хьажалахь цкъа. Цунга хьежже дувцалахь. ХIаьта Iа мастерага ладувгIац йоах.

Дас юкагIваьккхар Теппана, воIага йист а хинна:

— ХIа-хIа, хьадувцал, фуд хьа мастераца?

— Юрта а ховш да из? — цецваьлар воI.

— Цудухьа венав со-м укхаза. Хьадувцал!

— Со дIа-са ма кхувсийта цхьан меттера кхыча метте! — зIамигача сага сихалца аьлар воIо. — Кхы бургац а яц со! Команда тела езаш хургволча депутата, иштта зий из? — Да цIимхара бIарахьежар воIа.

— Хьона ха мича хов, Туатто, долаш дар.

— Тахан ховргда-кх вайна из. ХьатIаювха хIамаш, мастер волча гIоргда вай!

— Из волча сенна долх? Цо аргда хьога...

— Ма дувца цунах иштта! — ТIачайхар да. — Аз хьа мастераца цхьана болх баьб. хьо дуне тIа воацача хана. Хьо цунгара Iомавала деккарийла ва, мухашн куралашIа ца а еш!

Мастер Петриев, лаккхача дегIара, кIеззига букъ тIабаьнна, мекъа къонаха, лохача гIанда тIара хьалъайвелар.

— Ер керда хIама да! — аьлла, ши кулг хьакховдадир цо. — Хьо вий из, Иван Петрович? Марина! — кхайкар из сесагага. — Хьвоттадел сиха чам болашагIдар. Иван Петрович венав, къаьна доттагIа.

— Даа хIамаш-м тIехьагIа дуаргда вай. — духьале йир воккхача сага Лампиева, гIанда тIа Iо а ховш. Со-м гIулакха венав. Фу даьд по укхаза? — хаьттар Иван Петровича. наIара юххе башха лоархIа ца веш латтача воIагахьа корта а лостабаь.

Мастера хьоккхамаш бир:

— ХIанз дувцаргдац вай из.. Дужаргда из-м.

— А, хIанз! Цудухьа венав со-м, из дужаде.

Мастер кIеззига вехаво бIарахьежар зIамигача сага. Дас аьлар:

— Воллел хьо, Ховатта, цхьан юкъа араваьлал. Оаха хьо воацаш дувцаргда ер.

ВоI араваьлар. Мастер гаьнара волавелар:

Из дика тракторист ва.

— Из дац вай дувцар, — юкъагIваьккхар дас. — Мухаш хIана ю цо?

— ЦаIи ахи норма кхоачашъйора цо. — доагIаш дола жоп лацар мастера.

— ХIаьта хIанз кхоачашъяц?

— Халача метте я цунна кхаьча хьу — кIоагаш. кхертIой, ушал. Шиъ трактор ехай цу хьунагIа. Цудухьа аз лаьрхIад цу метте дукхагIа говзал йола тракторист Белков вачийта, кхычахьара хьа а ваьккха. Хьона вовзаций Белков? Кхо шу да из тракторист вола. Дукха ха йоаццаш парте хьаийцаа из.

— ТIаккха Ховатта мича вохийт Iа?

— Цига, Белков болх беш хиннача. Цигара моттиг шаьра я, кийчъяь уллащ шортта хьу я. Болх, илли мо, дIагIоргба.:.

— Цо ваха тигаций?

— Тигац-те.: Фуд цунна укхаза хозденнар? Со-м кхетац.

— ЧIоагIа юхагIерт?

Мастер вола а кхежа Лампиевна бIарахьежар:

— Iаж гаьна божаш Iажа. Хьона тара ва.

— ТIаккха-м вIаштIехьа да гIулакх. Са гIалаташ дукхаза а тоадаьд. Нагахьа санна Iовдлалал бахьан цун из дале, зIамига воллашехь дIадаккха деза.

Да уйланга вахар. ВоI тракторист вола шу а дац. Шаьха санна цунгара гIалат довле, тIаккха фу хургда? Трактора мах-м итташ эзараш сом ма бий...

Цун уйлаех кхийтача санна, мастера аьлар:

—ФуннагI хила тарлу. ХIаьта цунна хIанз моллагIа цатоамаш кхычарначул кхоззa воагIа да, кхетий хьо — депутаталла кандидат! ХIаьта аз из вохийтача метте цун йиш кургъя нормаш пи бIаь процент кхоачашъе. Из я, кандидата тIехьара агитаци!

— ГIулакх процентех латтец. хьаьнала болх барах латт.

Да хьалгIеттар, ваха аьнна.

— ТIаккха чай? — дIахьайзар мастер.

— ХIанз ха яц. Ваха, цунца къамаьл дергда аз, де ма деззара. Iуйранна из даьре волаш мо хетаргва хьона.

Бакъда, даьна воI цIагIа нийсваланзар. Дукха а хьийжар из цунга, бакъда вож чуванзар. Наькъа вена кIаьдвеннавар из, Теппанана юххе Iо а вижа тхьайсар из, тIера барзкъаш дIа а ца доахаш.

Ховатта мастер волчара ара ваьлча, общежите вахар. Баьдечара сийрдача чуваьча юххьанца барга хIама гацар цунна. Эггара тIехьа а сапа чопо кIайнь чIеяг а йолаш, кизганна хьалхашка вагIа Белков хоавелар цунна.

Моаршал а хаьтта, сатем боацаш газеташ дIа-хьа декка волавелар Ховатта. — Белков модж яьша валарга хьежаш, бакъда, сатем хилайзар хьежа:

— Со мастер волчара воагIа. ХIанз гадаккха саг венав из волча — са да!

— Хьаштхоацаш духьале ю Iа! Хьона дикадар хилар дезаш ма дий из, — хьехам бир Белкова.

— Хой хьона, Миша, — даладир Ховаттас доттагIчо санна. — Сона дукха новкъостал даьд Iа. ЦIаьхха а гIо де сона.

— Мишта?

— Са участке хье тIоргвац ала.

— Хьо вахалва сай! — велавелар Белков — хьаькъалчу вий хьо? Сона-м хIанз эггара халагIа йола участок еза. хьо цунах кхета а веза. Аз партийни собране дош дениад. Iа гIоргвац ала ях!..

Дукха къийсар цар. ТIаккха шаккха цхьана механизированни лесопункта начальник волча вахар...

Ховатта чувеча дикка бийса ххаар. Шортта, боккхий нах сомабахар кхераш, бетта сердалга хIамаш дIа а яьха; Iовижар из, бакъда наб ца кхеташ дукха хилар. Из гIаьдухар шийн сатем боабаь хинна дош дика къоастадарах...

Массаза а болх дIаболабала ах сахьат эшаш шийн участке хьавоагIаш Iаьдал дар Ховаттий, мотор бIоахбе а, лотабе а ха хургйолаш. ХIанз дукха а хьалхе хьагIеттар из, шортта, пхьегIашка таташ ца дайташ хьаьшашта даа хIама Iоттадир стола тIа. Кастта Белков вера из волча.

ХьунагIа уж дIакхаьчача хаьхо цецваьнавар. Цунга цхьаккха хIама а ца оалаш, цунгара фонари бели хьа а ийна, хьу дIаувзача новкъа баьлар Ховаттей Белкови. Цига хIара кхера, хIара гувлг техкар цар, царна юххе белгалонаш егIар.

ХьунагIа кастта болх бе йолаелар дIа-хьа лелаш йола электростанци. «шш» деллар электрохерхаша — участке балха ди дIадоладелар. Хьалхара мухь ба цхьана бахар Ховаттей Белкови. Кастта тракторо хьалъийле доладир дIаьхача дикка хений бовхьаш. Эстакада йолча дIа а кхаьча, хенаш Iотайсача кабина ниI дIайийллар Ховаттас.

— ХIа, Миша, баркал хилда, хIанз-м сай низ кхоачаргба.

Бакъда Белков участкера дIаваханзар, Ховаттас цхьаькха а мухь балиша. тIанз ше цхьаь. Ше дIаводаш кулг лостадир Белкова:

— Аьттув балба!

— Делкъа ха хила йоаллаш участке гучаваьлар воккха саг Лампиев. Бовзаш болча хьу тедарий моаршалаш юхадерзадешшехь, дагахьа кхерам болаш бIарахьежар из болх беш йолча Ховаттий трактора.

Даьнен воIан юкъе къамаьл ца хулаш дисар. Ховаттийна алхха трактора хьалха дIаулла хьу дIаозаш бола никъи, тIехьатекха деза хенаш-мара хIама ца гуш санна хетар. Наькъа шаьралга хьежжа сих а даьгI а йора цо трактор.

Дукхача хана денз хьу дIаувзаш йолча трактора болх беш ца байна да гIозваьнна бIарахьежар хений йIаьхача ткъовронаша лоа мишта кегаду, бердах чудетталуча хитIара чоп санна, хьежар деза хенаш цун воIо лехкача низ болча машина тIехьа мишта текх.

Юххьанца дас кхетаданзар Ховаттий мухь кхача тракторнстийчул кIезигагIа хIанаб. Бакъда, кхийола трактораш каст-каста йоахкийсар, тIаккха йах, шоай болх а бита царна новкъостал де дезаш хулар. ХIаьта вийй трактор кадай а тайжа а йолар, цун кхо рейс е а кхувра, вокхар дикка йича а шиъ мара а ца кхувча. «Говза ва хьо, Ховатта!» — дагахьа могавир дас.

Цуина тIавера мастер. КъаьнаI доттагIий вIаши йистхалацар, шоаш бехке хеташ.

— Гой хьона, фу хилар — аьлар мастера эггара тIехьа а. — Сона-м ховра гIулакх дужаргдолга. Бакъда. со юкъе а воацаш-м дижар из! «Сона хетар — кIоагаш. кхертIой, ушал...» ХIаьта хьажа веза сага са миштад.

— Из бакъда, кIоагаш дац лоархIаме сага оамал я. — раьза хилар да цо вьнначоа.

ХIаьта оамал-м хьаяр я пуп, — велавелар мастер.

Эрсий метталара даьккхар
Ахьмад БОКОВ.

Иван КОСТИН.

ДАЬХЕНГА

Са Россия, даим хьона
Хьалха ва со бехктокхаме,
Айса мел даьчоа дуненахь,
ТIехьагIа де мел диссачоа.

Яйзай сатем боаш къонал,
Даа долаш, доашаш дувха,
Хилар бахьан долаш денал
Мегаьд сона хьаьнал ваха.

ТIаккха даа, дувха денна
Даьхе, еррига са йоакхо
Хьайга йийца, довза дуне
Аьина Iа со новкъа ваьккхар,
Къона фезеушник волаш
Сай фуражках жIов-марс
доллаш

Хеталора керта чоаже
ГIадилгаш долаш мо дувлаш.
Низ чубена, ваьлча кхийна
Даьхе лорош хилар фийла,
Ма чам хеташ салтечун
маьхк

Юар цу шерашка хийла.
ЦIаккха дилац, дилац сона
Салтечун из форма ена.
Се кийчвеннача цу дийнахь
Iа дог хьастар нанас санна.

Нагахь вале халча балха,
Е хиларах со кIаьдвенна,
ЦIаккха,
цIаккха ва са Даьхе,
Хьа йIовхо йишаяц сона.

Рейе ТАКАЛА.

МОХК БА КАЛЕВАЛА ЯХАШ

Мохк ба Калевала яхаш,
Шийн Малхбузе цIи
мо йоагаш.
Цун Iамарчаш вай тIахьехаш
Даим дотув мо за къегаш.

Фаьлгашпара турпалаш мо
Тамашийна а гIайренаш,
Мотт ца ховча нар чхараш та,
Ма дукха хув дагадоагIаш!

Вайна дагайоагIаш йоаца
Дукха цIераш вайна ювца
Торо хургьяр ховре дувпа.
Мотт ховш даре, цу чхарий.

Мохк ба Калевала яхаш,
Седкъий къег цун Iамий
бухе.
ЦаI мукъах а доацар яхаш
Эрна къахьег аз догдоахаш.
Цхьаннена ца йовзаш къайле
Даим да уж къегаш гIийло.

Сийрда, хоза ши бIарг бола
Айно хургья сога хьожаш...
Мохк ба Калевала яхаш,
Ткъаь пхиъ шера со
тIахьехаш,
Бакъда сийнча Iамий бухе
Сох дIалечкъ из тIа ца
кхуйташ.

Эрсий метталара яьхараш
ВЕДЗИЖЕВ Ахьмад.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

Алексей ТИТОВ.

ИРАЗ

Кастта-каста берий шераш,
Яха зама дагаух:
Наггахь вацар ираз корош,
Къиза, шийла хьекхар мух:
Хала дар са наьна вахар,
ЯгIар, лелар гIийла дар.
ДагадоагIа сайга яьха,
Ираз гургдац хьона, бер.
Нана хьувзар, дог-са этта,
Кхел даькъаза, йирча яр.
Цхьан дийнахьа наьха
лаьтта
КIина юкъе цо со вир.
Хеза ва со наха оалаш:
— Ваьвецаре дикагI дар.
Наьха кхай тIа балха
йоаллаш
Ваьча хьона, фу гургдар.
Со а тешар,
Лоацца аьлча,
Лелар дуне хеташ готта.
Цхьа ха яьнна да дIаваьлча,
ТIехьлен кхаьчар тIорми
шод.
Сецца гIеттар, воацаш
мекъа.
Со бож лаьлла водар дIа.
ХIарч цIа дар со чуэцаш,
ХIара дIа дар наьха цIа.
Дукха лайнад.
Ха я чехка.
ЦIаккха аьннадац аз
«ахI».
ХIанз сай боккхача сай
мехка
Доккха ираз долаш вах.
ХIанз со лелац бежа ларах,
ХIанз сай ираз къаьгта гу.
Эрсий кхалсаго се варах,
Россе варах доккхал ду.

Эрсий метталара яьккхар
ЧАХКИЕВ СаIид.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

7-ча сентибре

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 18.00. Аккханарэ халхарий майда. Кагирхой салаIара сайре. Ловз «Интер» яха вокально-инструментальни ансамбль. 18.30. Мувкъача ден лектори. «Иудаизм сионизмана гIулакх деш а» яха лекци. 19.30. Iилман-популярни фильмаш.

С. М. Кирова цIерагIа парк. 14.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 16.00. Кинолектори «Нохч-ГIалгIай республикера киназаши секташи, цар идеологии» яха лекци. 16.30. Музыкальни эстрада. Нохч-ГIалгIай пачхалкхаьккхен филармоне симфонически оркестра концерт, солисташа дакъа а лоацаш. 18.00. Баьццара театр. Маькх еча комбината клуба художественни самодеятельноста коллектива концерт. 19.00. «ДоттагIала яллеш доах кагирхоша» яха кинофестиваль. 19.00. Халхарий майда. Кагирхой салаIара сайре. Ловз «Сказочники» яха вокально-инструментальни ансамбль.

Химикий культура Дворец. 16.00. «Бельгантиера» яха клуб. Фашистски Германиел Советски халкъ котдаьнна 30 шу дизара хетаьь Iуйре. 17.00. Духовой оркестра концерт. 18.00. Юридически хьехамаш. 19.00. Iилман-популярни фильмаш.

8-ча сентибре

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.00. Бол бу «Малышок» яхача кинотеатр. 15.00. Хьайийлла а берий сектор. 13.00. «Корзамукъа Болгари» яха книжкай выставка. 18.00. Баьццара театр. Болгаре социалистически революце котъяьнна 30 шу дизара хетаьь сайре. 18.00. Халхарий зал. Концертен халхарийн сайре. Ловз «Интер» яха вокально-инструментальни ансамбль.

С. М. Кирова цIерагIа парк. 14.00. Массовкаш, ловзараш викторинаш. 16.00. Кинолектори. «Советски Iаьдала шерашка Нохч-ГIалгIайче товлар» яха лекци. 16.30. Музыкальни эстрада. Нохч-ГIалгIай пачхалкхаьккхен филармоне симфонически оркестра концерт, солисташа дакъа а лоацаш. 18.00. Баьццара театр. Ленинградерча артистай эстрадни концерт. 19.00. «ДоттагIала яллеш доах кагирхоша» яха кинофестиваль. 19.00. Халхарий майда. Кагирхой салаIара сайре. Ловз «Сказочники» яха вокально-инструментальни ансамбль.

Химикий культура Дворец. 11.00. «Вай мехка гIолла» яха кинофестиваль. 12.00. Волейболахи настольна тIаьрча теннисахи ловзараш. 18.00. «Социалистически Болгари» яха радиожурнал. 19.00. Iилман-популярни кинофильмаш.

ТЕЛЕВИДЕНИ

7 сентябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Техникий тикагIа». 10.00 — Босбола телевидени. «Домби а воI а» яха Диккенса телевизиончия спектакль. 3-гIа дакъа. 11.50 — «Iуйренара почта» яха музыкальни программа. 12.20 — Дай-наноЙ шоана. 12.50 — ДикагIа хола товараш дуккхатIа. 13.20 — Босбола телевидени. «Оперетта Московски театре сезон хьаеллар». 13.50 — «Москва а москвичаш а». 14.20 — «Уважцlено. Автомобильни наькъашка лоаварах лобавалар. 14.50 — ДIадахача шерий киноленташ. «Къаьнадари кердадари» яха художественни фильм. 15.35—Концерт. 16.05—9-ча сентябре социалистически Болгаре 30 шу дуз «Вай новкъостийн вежарийн». 17.05 — Босбола телевидени. Советий мехка бераш «Тха бера хана Iуйре» яхача телевизиони документальни фильма премьера. 18.00—Кердадараш. 18.16 — Босбола телевидени. Болгаре халкъа республика телевизиони программа. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Балета хьакъехьа». СССР-а халкъа артисташ Максимова а Васильев а. 22.40 — Босбола телевидени. Спортивни программа. 1. Пескаш хьаккхара йола дуней чемпионат. Швейцарера передача. 2. Ейгача атлетиках йола Европа чемпионат. Италера передача. 23.25 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

15.15 — «Рядоливерсанташ» яха документальни фильм. 16.05 — Босбола телевидени. «Хьайбай дуне тIа». 17.05 — «Ираз долаш хилар дукха» яха художественни фильм.

8 сентябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Берашта йола Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гургал бетта сахьате». 10.00 — «Советски Союза гIулакх дена вай». 11.00 — Босбола телевидени. «Орленок» яха телестудии Советски Союза Турпала СССР-а летчика-космонавтана Макаровца вIашагIкхетар. 12.00 — Босбола телевидени. «Музыкальни киоск». 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — «Вай городера зIамига саг» яха художественни фильм. 15.00 — Тахан танкиста ди да. Бронетанковой бIуна Маршала, Советски Союза Iурпала Бабаджаняна выступлени. 15.15 — «Вай цIагIа» яха музыкальни программа. 15.45 — «Заболоцкий поэзи». 16.25 — Цирка лампаш. 17.00 — Дуней халкъашта юкъера панорама. 17.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Илли доах Маргарита Николова (Болгари). 18.40 — Босбола телевидени. «Киноникъбаркой клуб». 19.40 — «ТIехьашкахьа юха ма хьежа» яха художественни фильм. (Болгари). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Советски ашарий хержа оагIонаш. Шостакович 1-гIа симфони. Передача дIахьу Виноградовас. 22.15 — Босбола телевидени. Спортивни программа. 1. Пескаш хьаккхара йола дуней чемпионат. Швейцарера передача. 2. Яйгача атлетиках йола Европа чемпионат Италера передача. 23.00 — Кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

11.15 — «Ишумера ахка». Крима дуга лелалерах йола документальни фильм. 16.05 — Гургал (нохчий меттала). 16.45 — «Пакет» яха художественни фильм. 17.55 — «Къонахчула эстафета тешамерча бе йоалла». Танкистай денга.

РАДИО

7 сентябрь

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хозмаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 13.00 — «Классова къовсам дIахьош чIоагIделар доттагIал» яха беседа (гIалгIай меттала). 13.20 — Дуга деладерий заявках йола концерт (гIалгIай меттала). 14.00 — «ХьежкIаш лелаераш яьхе баьнаб» яха корреспонденция гIалгIай меттала). 14.30 — Литературни передача (эрсий меттала). 14.55 — Ашараш. 15.15 — «Болгарски вансодина» яха концерт (эрсий меттала). 16.00 — «ДоттагIа къахьегамца чIоагIлу» яха Мазнева очерк (эрсий меттала). 16.20 — Городъюрта (гIалгIай меттала). 16.30. — Моттигера ставтаци хьажкIаш лувпари (эрсий меттала). 16.45 — Нохч-ГIалгIай ашарий концерт (нохчий меттала).

8 сентябрь

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 13.00 — Иллеца доттагIа диранта йола концерт (нохчий меттала). 13.30 — «СалоIа миноташ» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 13.50 — Халхара ашараш (нохчий меттала). 14.00 — «Атеист» яха радиожурнал (нохчий меттала). 14.20 — «Советски эскара бIухой заявках йола концерт» (гIалгIай меттала). 15.15 — Танкистий денца хетаьь передача (эрсий меттала). 15.30 — Ялат лелдераш хьона йола концерт (эрсий меттала). 16.00 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 16.30 — «Общественни порядкана хатIаь» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.50 — Ашараш. 18.30—«Ши сийгаш!» яха пионераштен вожатайштен йола передача (гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, республике гIолла 19—24, Грозне 21—23 градус йIовхал йолаш ха хила тарлу. Кхоанен ломмен морхаш а йолаш, юкъ-юкъе ехха а екхаш. дукхагIча даькъе йоачан а йоацаш, пхьацшайолча моттигашча дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 10—15, деношка 18—23 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 7800.